

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

**НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЛІСОВОГО І
САДОВО-ПАРКОВОГО ГОСПОДАРСТВА**

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ

Завідувачка кафедри

ландшафтної архітектури та фітодизайну

д. б. н., проф. _____ Колесніченко О.В.
(підпис)

“29” травня 2026 р.

БАКАЛАВРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**на тему “Перспективи використання елементів топіарного мистецтва у
парку «Хрущ», м. Вишневе Київської області”**

Спеціальність 206 – «Садово-паркове господарство»

Гарант освітньої програми

Доцент, к.с.-г. н.
(науковий ступінь та вчене звання)

(підпис)

Олеся ПІХАЛО
(ПІБ)

Керівник бакалаврської кваліфікаційної роботи

Доцент, к.с.-г. н.
(науковий ступінь та вчене звання)

(підпис)

Анжела ДЗИБА
(ПІБ)

Виконав _____
(підпис)

Нікіта ЛЕВКОВСЬКИЙ

КИЇВ – 2026

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЛІСОВОГО І
САДОВО-ПАРКОВОГО ГОСПОДАРСТВА

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувачка кафедри

д. б. н., проф. _____ Колесніченко О.В.

(підпис)

“ 24 ” листопада 2025 р.

З А В Д А Н Н Я

на виконання випускної бакалаврської роботи студенту

Левковському Нікіті Дмитровичу

Спеціальність 206 – «Садово-паркове господарство»

Тема бакалаврської кваліфікаційної роботи “Перспективи використання елементів топіарного мистецтва у парку «Хрущ», м. Вишневе Київської області”. Затверджена наказом ректора НУБіП України від “21” листопада 2025 р. №2855 «С» Термін подання завершеної роботи (проекту) на кафедру 31.05.2026 р. Вихідні дані до випускної бакалаврської роботи: літературні джерела; інтернет-ресурси; фотообстеження

Перелік питань, які потрібно розробити:

1. Вивчити історичний та культурний контекст топіарного мистецтва.
2. Проаналізувати елементи топіарного мистецтва парків Європи;
3. Вивчити сучасні тенденції створення дитячих парків
4. Розробити пропозиції щодо використання перспективних елементів топіарного мистецтва у парку «Хрущ»м. Вишневе.

Дата видачі завдання “ 24 ” 11 2025 р.

Керівник випускної бакалаврської роботи

Дзиба А.А.

Завдання прийняв до виконання

Левковський Н.Д.

РЕФЕРАТ

Бакалаврська кваліфікаційна робота містить вступ, чотири розділи, висновки, рисунки, 7 таблиць, список із 55 використаних джерел. Загальний обсяг роботи складається з 72 сторінок.

Дане дослідження присвячене вивченню сучасних тенденцій використання елементів топіарного мистецтва в міському середовищі та розробленню проєктних пропозицій щодо їх впровадження на території парку «Хрущ» у місті Вишневе Київської області. Дослідження проведено на основі аналізу європейського досвіду ландшафтної архітектури, дитячих парків, рекреаційних просторів та сучасних підходів до використання формованих зелених насаджень.

Метою бакалаврської кваліфікаційної роботи є аналіз сучасних тенденцій використання елементів топіарного мистецтва у парках та визначення перспективних для подальшого їхнього застосування у парку «Хрущ» м. Вишневе.

Об'єкт досліджень – елементи топіарного мистецтва.

Предмет досліджень – перспективи використання елементів топіарного мистецтва у парку «Хрущ» м. Вишневе Київської області”.

Бакалаврська кваліфікаційна робота виконувалася з використанням аналітичного, порівняльно-морфологічного, статистичного та проєктного методів дослідження. У процесі аналізу об'єктів дослідження було розглянуто сучасні європейські приклади організації громадських просторів, дитячих садків, парків та житлових комплексів, визначено особливості використання озеленення і топіарних елементів, а також розроблено пропозиції щодо вдосконалення ландшафтної структури парку «Хрущ».

У першому розділі висвітлено історію розвитку топіарного мистецтва, основні напрями його формування та значення у садово-парковому мистецтві. Проаналізовано основні види топіарних форм, особливості їх створення та використання в сучасному ландшафтному дизайні. Розглянуто геометричні та фігурні композиції, їх декоративні й функціональні властивості.

У другому розділі проаналізовано сучасний європейський досвід проектування громадських просторів та дитячих рекреаційних об'єктів. Розглянуто архітектурно-ландшафтні рішення Forfatterhuset Kindergarten, Frederiksvej Kindergarten, Kindergarten in Guastalla, житлового комплексу Seniorbofællesskabet Egebakken та міського парку Fælledparken. Узагальнено сучасні тенденції інтеграції архітектури, озеленення та рекреаційних просторів у країнах Європи.

У третьому розділі проведено аналіз таксономічного складу деревних рослин, придатних для створення топіарних форм. Визначено найбільш перспективні види та культивари хвойних і листяних рослин для формування живоплотів, геометричних композицій і зелених скульптур. Досліджено біологічні особливості представників родів *Thuja*, *Taxus*, *Juniperus*, *Buxus*, *Ligustrum*, *Tilia* та *Acer*, а також розглянуто сучасні тенденції створення дитячих парків у країнах Європи.

У четвертому розділі наведено проєктні пропозиції щодо використання елементів топіарного мистецтва на території парку «Хрущ» у місті Вишневе. Запропоновано створення композицій із формованих рослин у вхідній та прогулянковій зонах парку, зокрема топіаріїв у вигляді куль, циліндрів і спіралей. Розроблено рекомендації щодо використання *Thuja occidentalis* та *Buxus sempervirens* для формування декоративних композицій, а також обґрунтовано соціальне, культурне та екологічне значення впровадження топіарних елементів у міське середовище.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТОПІАРНЕ МИСТЕЦТВО: ІСТОРИЧНИЙ ТА КУЛЬТУРНИЙ КОНТЕКСТ.....	7
1.1. Історичний аспект топіарного мистецтва.....	7
1.2. Елементи топіарного мистецтва.....	10
1.3. Особливості створення та застосування топіаріїв.....	15
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЕЛЕМЕНТІВ ТОПІАРНОГО МИСТЕЦТВА ПАРКІВ ЄВРОПИ.....	19
РОЗДІЛ 3. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ СТВОРЕННЯ ДИТЯЧИХ ПАРКІВ.....	31
3.1. Дитячі парки Європи “Сучасні тенденції зарубіжного досвіду”.....	31
3.2. Формування вітчизняних дитячих парків та зон	40
РОЗДІЛ 4. ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ТОПІАРНОГО МИСТЕЦТВА В ПАРКУ «ХРУЩ» М. ВИШНЕВЕ.....	51
ВИСНОВКИ.....	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	69

ВСТУП

У сучасній світовій практиці ландшафтний дизайн все більше переплітається з містобудуванням. Ландшафтна архітектура спеціалізованих громадських місць повинна виконувати різні функції в гармонії з навколишньою природою, мати правельно спроектовану інфраструктуру, залишатися естетичною. Топіарне мистецтво, як одна з форм ландшафтного дизайну, має глибокі історичні корені та відіграє важливу роль у формуванні соціокультурного простору міст. Парк «Хрущ» у місті Вишневє є яскравим прикладом того, як топіарне мистецтво може стати не лише естетичною окрасою, але й важливим елементом міського середовища, що відображає культурні цінності та соціальні потреби громади.

Об'єктом дослідження є елементи топіарного мистецтва.

Предметом дослідження є перспективи використання елементів топіарного мистецтва у парку «Хрущ»м. Вишневє Київської області”

Очікується, що результати дослідження дозволять: визначити роль топіарного мистецтва в формуванні соціокультурного простору міста Вишневє. Розробити пропозиції щодо застосування елементів топіарного мистецтва у парку «Хрущ»м. Вишневє. Сприяти популяризації топіарного мистецтва як важливої складової міського середовища.

Новизна та оригінальність проаналізовано 8 топіарних парків Європи. Виокремлено найбільш поширені елементи топіарного мистецтва у парках та наведено пропозиції покращення середовища аспектів з урахуванням соціально-культурних та екологічних аспектів у парку «Хрущ».

РОЗДІЛ 1

ТОПІАРНЕ МИСТЕЦТВО: ІСТОРИЧНИЙ ТА КУЛЬТУРНИЙ КОНТЕКСТ

1.1. Історичний аспект топіарного мистецтва

Топіарне мистецтво – це давня традиція, яка сягає корінням у Римську імперію. Воно полягає у формуванні дерев і чагарників у декоративні форми, такі як геометричні фігури, тварини або навіть архітектурні споруди [2].

Рис. 1.1. Жива скульптура «Джаз - бенд»[46]

Топіарне мистецтво, як практика формування декоративних форм з живих рослин, має давню історію, що сягає часів: Стародавнього Єгипту та Персії. Однак, найбільшого розвитку воно набуло в Римській імперії, де сади прикрашали складними геометричними фігурами та скульптурами з кущів. У Середньовіччі топіарне мистецтво збереглося в монастирських садах, а в епоху Відродження пережило новий розквіт, ставши невід'ємною частиною регулярних парків (рис. 1.1). Топіарне мистецтво полягає у формуванні дерев і чагарників шляхом регулярної стрижки та надання їм певних декоративних форм. Підстрижені рослини використовують для створення живих огорож, розмежування окремих зон саду, оформлення доріжок, входів і проходів. Крім того, з рослин формують арки,

живі скульптури та інші декоративні композиції, які слугують акцентами ландшафтного дизайну.

Для створення топіаріїв застосовують спеціальні техніки обрізування, що дозволяють надавати рослинам геометричних, абстрактних або фігурних форм. Найпоширенішими є кулі, піраміди, конуси, обеліски, а також зображення тварин, птахів та інших декоративних об'єктів. Важливою умовою отримання якісного результату є правильний догляд за рослинами, який включає своєчасне обрізування, полив та підживлення.

Перші згадки про топіарне мистецтво відносять до часів Стародавнього Єгипту та Месопотамії. Саме там почали застосовувати фігурну стрижку дерев і чагарників для оформлення декоративних садів біля храмів і палаців. Підтвердженням цього є стародавні фрески та рельєфи, на яких зображені підстрижені рослини.

У Стародавній Греції топіарне мистецтво отримало подальший розвиток. Греки використовували фігурну стрижку для створення геометричних форм і декоративних елементів у садах. Сади виконували не лише практичну, а й естетичну функцію, слугуючи місцем для відпочинку, спілкування та філософських роздумів.

Починаючи з VI ст. до н. е., садовий простір доповнювали штучними водоймами, фонтанами, каскадами й водоспадами. Також широко застосовували перголи, алеї, декоративні скульптури, трельяжі та альтанки, прикрашені виткими рослинами.

У Стародавньому Римі топіарне мистецтво досягло особливого розквіту. Римляни запозичили традиції у греків і вдосконалили їх, створюючи складні композиції у вигляді тварин, архітектурних форм і сюжетів із міфології. Римські сади славилися розкішшю та пишним оформленням, а топіарій став важливим елементом їхнього дизайну. Доглядом за такими рослинами займалися спеціальні садівники – «топіарії». Саме від латинського слова *topiarius* походить сучасний термін «топіарій». Римський письменник Пліній Старший у своїх працях згадував мистецтво фігурної стрижки та майстрів, які ним займалися [5].

Після занепаду Римської імперії значна частина знань у сфері садівництва була втрачена, однак традиції топіарного мистецтва збереглися в монастирях. Монахи підтримували сади та використовували фігурну стрижку для створення геометричних форм, які символізували гармонію й порядок.

У середньовічний період сади стали компактнішими та більш практичними. Топіарій застосовували для створення живих огорож, лабіринтів та інших елементів зонування простору. Форми композицій були переважно простими - кулі, піраміди та конуси.

Топіарне мистецтво також поширилося у замкових садах (рис. 1.2), де служило ознакою високого статусу та достатку власників. Часто такі фігури мали символічний характер і відображали геральдичні або алегоричні образи. Проте розвиток цього мистецтва в Середньовіччі був менш активним, ніж у римську добу, що пояснюється політичною нестабільністю, війнами та епідеміями [5].

У сучасному світі топіарне мистецтво знову набуло популярності та активно використовується у ландшафтному дизайні (рис. 1.3). Сучасні топіарії можуть мати як класичні геометричні форми, так і складні художні композиції (рис. 1.4), [5]. Окрім великих садових об'єктів, поширення набули невеликі декоративні топіарії, які застосовують для оздоблення інтер'єрів.

Рис. 1.2. Ботанічний сад Noida [23]

Рис. 1.3. Зелені скульптури у ландшафтному дизайні [24]

Рис. 1.4. Зелені скульптури у композиціях [24]

Реалізація принципів сталого розвитку в озелененні парків є важливим напрямом формування сучасного міського середовища. При цьому необхідно

враховувати екологічні, соціальні, економічні та культурні аспекти з метою збереження природних і культурних ресурсів та гармонійного розвитку територій. Прикладом такого підходу є парк принца Мешарі у місті Аль-Баха (Саудівська Аравія), де були застосовані основні принципи сталого озеленення. Це дало змогу оцінити як переваги, так і певні обмеження їх використання в сучасних умовах [2].

1.2. Елементи топіарного мистецтва

Геометричні форми – це класичний напрям топіарного мистецтва, який не втрачає своєї популярності протягом століть. Вони характеризуються чіткими контурами, симетрією та впорядкованістю, що робить їх особливо доречними у формальних садах, парках, алеях і лабіринтах [5]. Такі форми допомагають створити відчуття гармонії, організованості та естетичної завершеності простору.

Кулі. Це одна з найпоширеніших і водночас найпростіших форм у топіарному мистецтві (рис. 1.5). Кулі можуть бути різного діаметра - від невеликих декоративних елементів до великих сферичних композицій. Вони гармонійно виглядають як окремо, так і в групових насадженнях, створюючи виразні декоративні акценти. Найчастіше кулі формують із самшиту, туї або тиса, оскільки ці рослини добре переносять регулярну стрижку та довго зберігають форму.

Рис. 1.5. Куля на штамбі [30]

Рис. 1.6. Напівсфера [29]

Рис. 1.7. Піраміда та бордюри [28]

Конуси. Конусоподібні топіарії додають саду вертикального акценту та візуальної динаміки (рис. 1.8). Вони можуть бути як високими й вузькими, так і більш широкими та масивними. Такі форми часто використовують для створення живоплотів, оформлення входів або акцентування центральних композицій. Конуси добре поєднуються з регулярним стилем саду та надають простору урочистості.

Куби. Кубічні форми відзначаються строгістю та лаконічністю, підкреслюючи геометричність ландшафту (рис. 1.9). Вони можуть бути різних розмірів і використовуються для створення бордюрів, живих огорож або декоративних композицій. Куби особливо популярні у сучасному мінімалістичному дизайні, де важливими є чіткість ліній та симетрія.

Піраміди. Пірамідальні топіарії є елегантними та виразними елементами садового оформлення (рис. 1.7). Вони можуть мати різну висоту, ширину та кількість граней. Такі форми часто використовують як центральні акценти у композиціях, оскільки вони привертають увагу та створюють відчуття величності.

Циліндри. Циліндричні форми є витягнутими та компактними одночасно (рис. 1.10). Вони добре підходять для створення живоплотів, виділення окремих зон або оформлення садових доріжок. Циліндри часто застосовують у поєднанні з іншими геометричними формами для створення складніших композицій.

Рис. 1.8. Топіарна форма конус

Рис. 1.9. Топіарна форма куба

Рис. 1.10. Топіарна форма циліндр

Спіралі. Спіральні топіарії є одними з найефектніших форм (рис. 1.12). Вони додають саду руху, оригінальності та динаміки. Для створення спіралей найчастіше використовують хвойні рослини, зокрема туї або ялівці. Такі композиції потребують ретельного догляду та регулярної стрижки для збереження чітких контурів.

Геометричні фігури з прорізами (рис. 1.11). Особливістю таких форм є наявність декоративних отворів або вирізів, які створюють цікаву гру світла й тіні. Подібні композиції виглядають особливо ефектно в сонячну погоду та можуть виконувати роль декоративних акцентів у сучасних садах.

Переваги геометричних форм. Геометричні топіарії вирізняються чіткістю та впорядкованістю, завдяки чому надають саду організованого вигляду. Вони є універсальними та гармонійно поєднуються з різними стилями ландшафтного дизайну - від класичного до сучасного. Крім того, такі форми відносно легко підтримувати, оскільки більшість із них мають прості та симетричні контури.

Фігури тварин. Топіарні композиції у вигляді тварин є одним із найцікавіших напрямів декоративної стрижки рослин. Вони можуть бути як стилізованими, так і максимально наближеними до реалістичних образів. Найчастіше створюють фігури слонів, ведмедів, птахів, дельфінів, собак, котів та інших тварин. Такі композиції додають саду індивідуальності та створюють атмосферу казковості.

Техніки формування. Для створення топіарних фігур застосовують різні методи стрижки та формування (рис. 1.13). Однією з найпоширеніших технік є використання металевих або дротяних каркасів, які допомагають надати рослинам необхідної форми та підтримувати її протягом тривалого часу. Каркасні конструкції особливо ефективні при створенні складних скульптурних композицій.

Рослини для топіаріїв. Для створення топіарних форм найчастіше використовують вічнозелені рослини, які добре переносять обрізування та швидко відновлюються після стрижки. Серед найпопулярніших видів - тис, самшит, кипарис, туя, ялівець та бирючина. Ці рослини мають густу крону та здатні тривалий час зберігати задану форму.

Застосування фігур тварин. Топіарії у вигляді тварин широко використовуються в дитячих садах, парках розваг, ботанічних садах, зоопарках і приватних ландшафтах. Вони створюють грайливу та привабливу атмосферу, привертаючи увагу відвідувачів різного віку. Особливо популярними є тематичні композиції, що поєднують декілька фігур у єдину сюжетну сцену.

Догляд за топіаріями. Для підтримання декоративного вигляду топіарних форм необхідний регулярний догляд. Він включає систематичну стрижку, полив, підживлення та захист рослин від шкідників і хвороб. Найбільш інтенсивний догляд потрібен у період активного росту рослин, коли нові пагони можуть порушувати чіткість контурів композиції. *Petryshyn & al.* (2022) відмічають, що у сучасному світі топіарне мистецтво відіграє важливу роль у формуванні міського ландшафту, створюючи естетично привабливі та екологічно збалансовані простори. Воно сприяє покращенню естетичного вигляду міських парків та скверів, збагаченню біорізноманіття та покращенню екологічної ситуації, створенню унікальних та впізнаваних міських просторів. Підвищенню рівня комфорту та відпочинку мешканців міста.

Перші художники-топіарії також сприяли дечому іншому - постійній, можливо, центральній дискусії в дизайні саду: що тонше - контролювати природу чи просто наслідувати її? Прихильники топіарі вихваляють не тільки ідею рослинної скульптури, але і майстерність, необхідну для її досягнення і підтримки. Пліній Старший у першому столітті н. е. спостерігав сцени полювання на топіарі, армади та інші рослини, «вирізані в незліченні форми», включаючи літери, що пишуть ім'я садівника або господаря. В Японії обрізані чагарники набули своїх власних культових форм, як обрізані хмарами азалії або, в храмових садах, як божества. Коли офіційні сади досягли свого апогею в палацових садах Франції 17-го століття, топіарі став невід'ємним елементом цієї майже священної данини раціональності математики. Для англійських полемістів, таких як Олександр Поуп, тисовий обеліск служив громовідводом. Сучасні ландшафтні архітектори, такі як: Жак Віртц і Ерік Донт (Бельгія), створюють формовані живоплоти, а також інші топіарії. Для Удольфа формовані рослини є важливим контрапунктом для

розмежування у садах з трав'янистих багаторічних рослин [3].

За допомогою складних технік можна виготовити з живих рослин різні геометричні форми, наприклад, стіни різної висота та ширини або довжини, а також циліндри, піраміди, арки і портики.

Рис. 1.11. Конус на стовбурі [25]

Рис. 1.12. Спіральна форма [26]

Рис. 1.13. Арка [27]

Саме тому, з точки зору ландшафтного архітектора, топіарій зазвичай використовується там, де вільно зростаючі рослини не можуть виконувати артикуляційні функції садового простору, але де не потрібне використання первинних архітектурних матеріалів, таких як камінь, дерево, сталь або бетон [2]. Топіарі також можуть використовуватися більш вільно для опису ряду особливостей саду, які покладаються на ретельне обрізання та формування рослин. До них належать: партери: типово розкішні італійські сади епохи Відродження мали прості, великі, формовані скульптури. Навколо яких зростали формовані бордюри з дзеркальними або геометричними візерунками [4], що відомий як партер. У більш ранніх партерних садах прогалини у візерунках залишали відкритими, а землю покривали декоративним гравієм для створення ефекту чіткої чистоти. З плином часу стилі ставали все більш і більш складними, і додавалися інші рослини, щоб надати додатковий колір [4]. Топіарі й і сьогодні використовується в багатьох сучасних стилях [4].

Топіарій можна вирощувати в контейнерах, але потрібно переконатися, що горщик досить великий для екземпляра, і добре зважений, щоб запобігти його падінню, якщо контейнер пересох або є сильний вітер [4].

1.3. Особливості створення та застосування топіаріїв

Топіарне мистецтво - це складний симбіоз ботаніки, геометрії та скульптури, який пройшов шлях від античних садів до сучасних інтерактивних ландшафтних проектів [35].

Мистецтво виникло ще в античні часи, коли римські садівники почали надавати деревам і кущам геометричних форм, щоб підкреслити впорядкованість природи навколо вілл. У епоху Відродження топіарі досягло піку популярності в регулярних італійських та французьких садах, де виступило символом абсолютної влади людини над природою, перетворюючи парки на «зелену архітектуру».

Методологія створення фігур. Створення топіарних об'єктів базується на двох фундаментальних методах, які мають різну технічну специфіку та вимагають різних навичок [36].

Традиційна стрижка: Це процес поетапного формування крони без сторонніх опор. Садівник використовує шаблон (дерев'яний або дротяний), поступово стимулюючи ріст пагонів у потрібному напрямку. Цей метод вимагає десятиліть практики та глибокого розуміння біології рослини (періодів активного сокоруху, зон регенерації та реакції на стрес від обрізки).

Прості форми, такі як кулі, часто можна формувати на око. Однак для більш складних скульптур необхідно застосовувати карсаки. Тематика таких зелених скульптур є надзвичайно різноманітною і може включати казкових персонажів, гриби, тварин, людей та багато інших декоративних образів. Зазвичай каркаси розміщують над рослиною на ранніх стадіях росту, дозволяючи рослині заповнити каркас для створення потрібної форми, виступаючи в ролі заповнювача. Коли рослина почне виступати через каркас, необхідно проводити обрізку один або два рази на рік навесні та влітку, щоб підтримувати форму [4]. Каркас може бути

виготовлений з оцинкованого дроту або дроту з пластиковим покриттям, який зазвичай зеленого або сірого кольору.

Каркасна техніка (зелена скульптура): внутрішній простір часто заповнюють сумішшю торфу або моху (сфагнуму), в яку висаджують виткі рослини або дрібнолисті чагарники, що з часом повністю приховують основу (рис. 1.14). Вибір матеріалу є критичним фактором успіху, оскільки не кожна рослина здатна витримувати постійну деформацію.

Рис. 1.14. Зелені скульптури [34]

Основними критеріями для вибору рослин для топіаріїв є:

- дрібне листя або хвоя – дозволяє досягти високої щільності «поверхні» скульптури та чіткої деталізації (очі тварини, складки одягу тощо);
- стійкість до механічного пошкодження – здатність рослини швидко відновлювати пошкоджені тканини після частих стрижок [37];
- тип росту: Кущисті форми з великою кількістю сплячих бруньок, які прокидаються після видалення верхівкового домінування, що сприяє загущенню крони [38].

У сучасних міських просторах топіарій виконує не лише естетичну, а й функціонально-планувальну задачу: візуальні акценти, структурування простору; інтеграція в дизайн.

Візуальні акценти, фігурно підстрижені рослини слугують «точками тяжіння» в парках, направляючи погляд відвідувачів і привертаючи увагу до ключових місць.

Структурування простору: живі огорожі у формі куль або колон допомагають розділяти територію на зони, забезпечуючи приватність або чітко визначаючи межі садових доріжок.

Інтеграція в дизайн: топіарії підкреслюють загальну стилістику саду - від стриманого мінімалізму з чіткими геометричними формами до розкішних барокових садів із складними сюжетними композиціями. Професійний догляд за такими об'єктами вимагає регулярної діагностики за допомогою засобів контролю вологості та живлення, оскільки постійна стрижка є значним енергетичним навантаженням для рослини. В умовах сучасного клімату України, особливо в міських парках, створення таких композицій вимагає не лише мистецького хисту, а й точного розрахунку стійкості вибраних видів до перепадів температур.

Висновки до розділу 1.

1. Встановлено, що розвиток топіарного мистецтва відбувався від античності протягом 40 століть. Історія топіарного мистецтва відображає еволюцію художнього формування рослин від давніх цивілізацій Єгипту та Месопотамії до сучасних ландшафтних композицій. Найбільшого розвитку топіарій набув у Стародавньому Римі, де стрижені рослини використовувалися для оформлення вілл і садів як символ упорядкованості та статусу. У період Ренесансу та бароко топіарне мистецтво стало важливим елементом регулярних парків Європи, особливо у Франції, Італії та Англії. Нині топіарії виконують соціокультурні функції (символ статусу, естетичні й ритуальні значення). Топіарій розглядається як форма рослинної скульптури, що поєднує естетичні, композиційні та функціональні властивості у формуванні садово-паркових просторів. Відіграють вагомую роль в урбанізованому середовищі.

2. Виокремлено 5 елементів топіарного мистецтва, а саме: зелені скульптури (геометричні: кулі, конуси, куби, піраміди, циліндри, спіралі; фігури тварин),

партери, живоплоти, контейнерне озеленення для створення регулярних композицій і структуризації простору парку.

3. Встановлено, що топіарії відіграють важливу роль у формуванні у композиції парку, поєднує ботаніку, геометрію й скульптури та виконує як естетичну, так і просторово-планувальну функцію в ландшафті. У сучасному ландшафтному дизайні топіарій використовується як акцентний елемент та засіб організації простору, формування художнього образу території. Окрему групу становлять фігурні топіарії у вигляді тварин, птахів, архітектурних елементів та абстрактних композицій

4. Досліджено особливості створення топіаріїв, зокрема традиційний та каркасний методи формування рослинних скульптур. Визначено основні критерії добору рослин для топіарного мистецтва, серед яких дрібне листя або хвоя, висока щільність крони, здатність переносити регулярне обрізування та швидко відновлюватися після стрижки. Встановлено, що довговічність і декоративність топіарних композицій значною мірою залежать від систематичного догляду, правильного формування, своєчасного поливу та врахування кліматичних умов. У сучасному ландшафтному дизайні топіарне мистецтво залишається актуальним напрямом озеленення, поєднуючи традиційні прийоми садово-паркового мистецтва з новітніми технологіями та підходами до організації простору.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ЕЛЕМЕНТІВ ТОПІАРНОГО МИСТЕЦТВА ПАРКІВ ЄВРОПИ

Сади Hortulus Spectabilis Добжиця (Польща) (рис. 2.1). Лабіринт - був створений у квітні 2003 року з 18 тисяч штук 2-річних саджанців *Carpinus betulus L.* Лабіринт займає площу в 1 га, а його стіни мають висоту 2 м. Загальна протяжність коридорів становить понад 3,2 км. Нині це найбільший грабовий лабіринт у світі (рис. 2.2). У його основі знаходиться 20-метрова спостережна вежа, оригінальна споруда якої була створена за зразком подвійного ланцюга ДНК-кислоти. З останньої тераси вежі відкривається вид на комплекс лабіринтів. Також чудово проглядаються сади, що оточують лабіринт [32]. Для того щоб цей сад зберігав високу естетичність, потрібен постійний догляд садівником, який зможе підтримувати сад у належному стані [32].

Рис. 2.1. Сади Hortulus Spectabilis Добжиця, Польща [32]

Рис. 2.2. Лабіринт [16]

Сад диких топіарів У садах Hortulus Spectabilis протягом багатьох років створюється Сад диких топіаріїв завдовжки кілька сотень метрів (рис. 2.3). Це сад, де висаджували різні сорти самшиту, а потім дозволяли рости в дикому вигляді. Через кілька років вони почали творчо формуватися за фантазією садівника. Тільки букви розташовані в цьому саду слово *Hortulus*, написане від руки самшитом [16]. Такий напис не дозволяє підкорятися дисципліні регулярної обрізки. Букви дуже

податливі і навіть спотворені, але завжди точно вирізані. Тому в такому вигляді вони є відмінним фоном для дикорослих топіаріїв. Цей сад приклад того, як садівник, намагаючись приручити зростаючі кущі самшиту, поважає їх дикість і нерегулярність одночасно (рис. 2.3). Самшит обрізають зрідка, щоб надати зрізану форму тільки обраним гілочкам. Сад диких топіаріїв це повне протиріччя офіційного саду або саду, сформованого у французькому стилі [16]. Це корекція того, що створила природа. У цьому саду найголовніше - це послідовність садівника. Для цього потрібно проводити щорічну обрізку рослин. У такому саду садівник повинен мати художній хист [16].

Рис. 2.3. Сад диких топіаріїв [16]

Vixusbeetden Сади (Бельгія) Vixusbeetden - приватний бельгійський сад, структуру якого формують формовані живі огорожі і топіарні форми, завдяки чому сад декоративний в будь-який час року (рис. 2.4). Власник саду - Френсіс Денайер (*Francis Denayer*), чиє дитинство пройшло в бельгійському містечку Кемпен (*Kempen*), вже в юному віці почав цікавитися садівництвом. Любов до рослин хлопчикові прищепив його дід, директор місцевої школи і викладач уроків з садівництва. Подальшу вищу освіту Френсіс отримував в Вільворді (*Vilvoorde*), де в 1979-1982 рр., під керівництвом професора Марка де Вінтера, займався вивченням ландшафтного дизайну і садово-паркової архітектури. В 1983-1988 роках Френсіс навчався живопису в Академії мистецтв у Херенталсі (*Herentals*),

Таблиця 2.1

Елементи топіарного мистецтва в парках Європи

№	Парки	Елементи топіарного мистецтва									
		Ж и в і с т і н и	Вл ас не жи во пл от и	Б о р д ю р и	Б о с к е т	Л а б і р и н т	Ш п а л е р и	П і л о н и	П а р т е р и	Зел ені ску льп тур и	Ка рка сні фо рм и
Польща											
1.	Сади Hortulus Spectabilis	+	+	+	+	+	-	-	+	+	+
Бельгія											
2.	Buxusbeemden Сади	+	+	-	+	-	+	+	-	+	+
3.	Національний ботанічний сад	+	+	+	+	-	-	+	+	+	-
Франція											
4.	Сади Етрета, Нормандія	+	+	+	+	-	-	+	-	+	-
5.	Топіарний сад Château de Marqueyssac	+	+	-	-	+	-	+	-	-	-
Шотландія											
6.	Сад космічних роздумів	+	-	+	-	-	-	-	+	-	-
Австрія											
7.	Пратер, Відень	+	+	-	+	-	-	+	+	+	-
Швейцарія											
8.	Палацовий парк Софієро	+	+	+	+	-	+	+	+	+	-
Всього	-	8	7	5	6	2	2	6	5	6	2

що дало йому правильне розуміння форми, кольору, текстури, світлових і колірних поєднань і контрастів (рис. 2.5). З 1985 року і по теперішній час Френсіс Денайер – власник, архітектор і садівник в своєму незвичайному саду *Buxusbeemden*, який

проживає у великому котеджі – відреставрованому і перебудованого фермерського будинку та займається розвитком свого саду. Володіння Френсіса займають 2,5 га, з яких 1,5 га – це сад, назву якого утворено від слова самшит. Формовані рослини з самшиту вічнозеленого є родзинкою і окрасою саду [17].

Рис. 2.4. Приватний бельгійський сад [17]

Рис. 2.5. Карікомі [17]

Топіарний сад Château de Marqueyssac (Франція). У французькому департаменті Дордонь (рис. 2.6), (південний захід країни) неподалік від містечка Везак серед перигорських пагорбів розташувався неповторний по красі куточок, який залишив байдужим нікого, кому пощастило там побувати - висячі сади Маркессак [16]. Це місце, створюване людьми протягом багатьох років і оточене мальовничими французькими селами, давно приваблює туристів з усього світу, які бажають хоча б на якийсь час опинитися посеред рукотворного дива природи і насолодитися майстерністю місцевих садівників, які створили химерний ландшафт навколо стоїть на пагорбі старовинного замку (рис. 2.7). Висячими сади називаються, оскільки посаджені навколо нього терасами, здалеку здається, що вони звисають з гори [16].

Рис. 2.6. Висячі сади Маркіссака [16]

Рис. 2.7. Висячі сади Маркіссака [16]

Рис. 2.8. Алея «Павільйон Природи» [16]

Рис. 2.9. Сад Маркессак [16]

Сади Етрета, Нормандія, (Франція). У французькому містечку Етрета, що на березі протоки Ла-Манш, розташувався незвичний сад (рис. 2.10). Після відкриття у 2017 році його оглянули вже сотні тисяч відвідувачів, що робить його найбільш популярною визначною пам'яткою цієї місцевості [19]. Сади розташовані на скелях алебастрового узбережжя Ла-Маншу, природного дива Нормандії (рис. 2.11). Їх заклали на початку минулого століття: власниця території, знаменита в ті часи французька актриса мадам Тебо посадила перше дерево у 1903 році, натхненна художником-імпресіоністом Клодом Моне, який мав пристрасть до садівництва. Ще до створення садів Моне провів у цьому місці багато часу, працюючи над серією картин *Les Falaises à Étretat* [19].

Мадам Тебо також мала велику колекцію орхідей, які уособлювали гарем султана Сулеймана Пишного. Саме роль улюбленої дружини османського повелителя Роксолани принесла їй славу. Роксолана була також улюбленою

історичною персоною актриси, тож на її честь назвали і віллу в глибині садів, збудовану у 1905 році [19]. У 2017 році сади відкрили після масштабної півторарічної реконструкції. На 2 га території розташувалися сім тематичних зон. При вході розташовується Jardin Avatar, який є ніби порталом за межі реальності, у магічний сюрреалізм. Дерева підстрижені у незвичайних формах, а в одному з них розміщений ключ справжньої музичної шкатулки: якщо його повернути, мелодія вас супроводжуватиме впродовж прогулянки [19].

Рис. 2.10. Фото з сайту садів Етрети [19] Рис. 2.11. Фото з сайту садів Етрети [19]

Одним з найвідоміших садів Етрети є Сад емоцій (Jardin Émotions), прототипом якого стала перша французька ферма устриць королеви Марії-Антуанетти. Підстрижені рослини повторюють пейзажі морського дна, а поміж них розташувалися скульптури обличчя (емоцій), (рис. 2.12), [19].

Рис. 2.12. Вілла Роксолани і живі скульптури [19]

Сад космічних роздумів (Шотландія), Дамфіс, маєток Портрак. Сад космічних роздумів - один з найоригінальніших на планеті (рис. 2.13). Він був створений в кінці XX століття в південно-західному містечку Шотландії - Дамфрісі. Унікальне зелене полотно, що відбиває історію розвитку Всесвіту і людства, з'явилося завдяки зусиллям сімейної пари - архітектора-постмодерніста Чарльза Дженкса і ландшафтного дизайнера Меггі Чесвік [20].

Рис. 2.13. Ленд парк [20]

Рис. 2.14. Сад космічних спекуляцій [20]

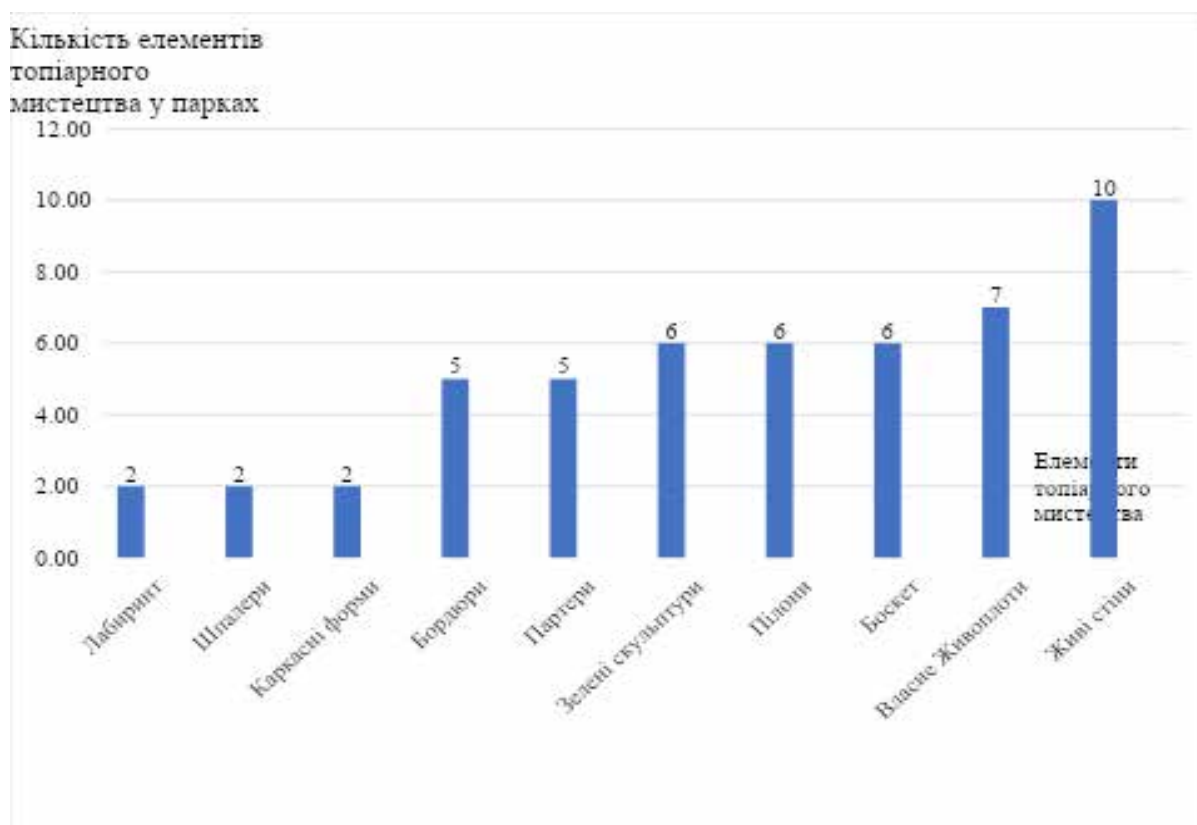

Рис. 2.15. Елементи топіарного мистецтва у парках Європи

Палацовий парк Софієро (Швейцарія) знаходиться в 5 км від міста Хелсінборг (Helsingborg), на шведському березі протоки Ересунн, що з'єднує Північне та Балтійське моря. Лише невелика смужка води шириною в 4 км відокремлює в цьому місці Швецію від Данії, де на протилежному березі видніються обриси Кронборга-знаменитого замку Гамлета в Хельсінгорі (рис. 2.16).

Палац Софієро був зведений в 1864 році, коли шведський кронпринц (спадкоємець престолу) Оскар придбав ферму Скабелюке (Skabelyske) на півночі від Хелсінборга з метою побудувати тут літню резиденцію для королівської родини. Будівництво завершилося на наступний рік, але вигляд палацу, який Оскар назвав Софієро на честь своєї дружини Софії Нассау, в той час був дещо іншим. В період, з 1874 по 1876 рр. Оскар II, що став вже до того часу королем, реконструював палац, надавши йому той вигляд, який ми можемо бачити і сьогодні [21]. У 1905 році король подарував палац Софієро на весілля своєму старшому онукові - кронпринцу Густаву Адольфу (Gustaf Adolf) та його дружині Маргариті Коннаутській (Margaret Victoria Charlotte Augusta Norah). Подружжя реставрували багато інтер'єрів палацу, а переважаючі темні фарби поступилися місцем яскравим і світлим тонам. Саду (рис. 2.17), тоді ще не було, лише зі східного боку палацу розташовувалися галявини з посадками каштанів, буків, акацій і павловній. Ущелина, що веде до моря, заросла бур'янами, була непрохідною і темною [21].

Рис. 2.16. Арка [21]

Рис. 2.17. Лабіринт «Оскар» у вигляді спіралі [21]

Національний Ботанічний Сад Бельгії (Nationale Plantentuin van België) (Бельгія) Першим бельгійським ботанічним садом в Бельгії був сад католицького університету Левена, який перемістився в Брюссель в 1788 році. У 1829 році, за часів короткого голландського правління, Королівське Ботанічне Суспільство Нідерландів заклало новий ботанічний сад з чудовою неокласичною будівлею на півночі історичного центру Брюсселя. У 1870 році через фінансову скруту сад перейшов під управління Бельгійської держави [33]. В кінці 19 століття, коли король Леопольд II почав колонізацію Конго, в нього були додані рослини з центральної Африки. У 1930 році будівництво залізниці, що зв'язує північну і південну станції Брюсселя, змусила зменшити ботанічний сад, який зрештою переїхав на своє нинішнє розташування в 1939 році. Ця нова батьківщина в 92 га відповідає старим феодальним володінням Мейса (Meise) і Боухоут (Bouchout), спочатку придбаними Леопольдом Другим для його сестри Шарлотти. Балата Грінхаус (Balat Greenhouse) був призначений для брюссельського зоопарку, але влаштувався в Мейса для розведення гігантський водних лілій. Гігантський палац рослин (Palais des plantes) був зведений між 1947 і 1958 роками і урочисто відкритий в 1965 році. Нові крила були додані в 1985 і 1987 роках [33].

Рис. 2.18. Замок Бушо, Бельгія. [33]

Пратер у Відні (Австрія) вперше згадується в документах у 1162 році як імператорські мисливські угіддя. Вважається, що назва «Пратер» походить від

іспанського слова **prado**, що означає «луг». Безпосереднім засновником парку став імператор Фердинанд I, який у 1537 році заклав головну каштанову алею [22].

У 1766 році імператор Йосип II відкрив Пратер для вільного відвідування, перетворивши його на громадське місце відпочинку. Відтоді парк став популярним не лише серед аристократії, а й серед звичайних мешканців Відня. Особливою окрасою Пратера того часу були святкові феєрверки, що проводилися на Лузі Єзуїтів [22].

У 1897 році англійський інженер В. Б. Бассет спроектував і встановив у парку колесо огляду заввишки 64,75 м із 15 кабінами. Незабаром воно стало одним із найвідоміших символів Відня поряд із собором Святого Стефана.

Сучасний Пратер поділяється на дві основні зони: значну частину займають зелені насадження, гаї та галявини, а меншу - парк атракціонів. Тут представлені різноманітні розваги, серед яких американські гірки, кімнати страху, тири та ігрові павільйони. Територією парку також курсує ліліпутська залізниця з невеликим дизельним локомотивом, яка є однією з найулюбленіших атракцій для туристів [22].

Рис. 2.19. Центральна частина музею [22]

Рис. 2.20. Музей природознавства та мистецтвознавства, Відень [22]

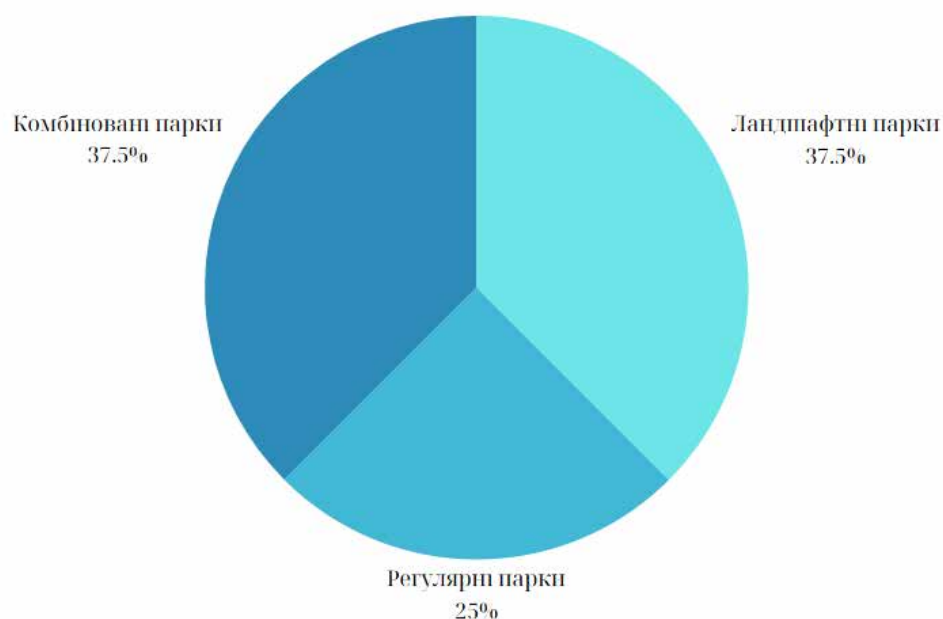

Рис. 2.21. Стилі планування парків з елементами топіарного мистецтва

Висновки до розділу 2.

1. На основі порівняльного аналізу елементів топіарного мистецтва у восьми парках Європи серед яких Hortulus Spectabilis, Buxusbeemden, Château de Marqueyssac, Сади Етрета, Сад космічних роздумів, Палацовий парк Софієро, Національний ботанічний сад Бельгії та Пратер, встановлено широке застосування різноманітних елементів топіарного мистецтва в структурі сучасних і історичних паркових комплексів. У результаті дослідження виявлено вісім основних елементів топіарного оформлення: формовані живі стіни, живоплоти, бордюри, боскети, лабіринти, партери, зелені скульптури та каркасні форми. Зазначені елементи виконують як декоративно-естетичну, так і функціональну роль, забезпечуючи просторове зонування території, організацію маршрутів руху відвідувачів, формування видових акцентів та підвищення художньої виразності ландшафтних композицій.

2. Встановлено, що при створенні елементів топіарного мистецтва в європейських парках використовуються як традиційні методи формувальної стрижки рослин, так і сучасні технології із застосуванням металевих каркасів для створення складних просторових композицій і зелених скульптур. Вибір

рослинного матеріалу, форми композицій та їх масштабів здійснюється з урахуванням кліматичних умов, історичних особливостей території, культурних традицій та функціонального призначення парків. Аналіз досліджених об'єктів показав, що найбільш поширеними рослинами для створення топіарних форм є самшит вічнозелений (*Buxus sempervirens*), тис ягідний (*Taxus baccata*), граб звичайний (*Carpinus betulus*), бирючина звичайна (*Ligustrum vulgare*) та інші види, які добре переносять регулярну стрижку.

3. Досвід європейських країн свідчить про те, що топіарне мистецтво є важливою складовою сучасного ландшафтного дизайну та ефективним інструментом формування унікального образу паркових територій. Використання топіарних композицій сприяє підвищенню туристичної привабливості парків, покращенню їх естетичних характеристик та створенню комфортного рекреаційного середовища для відвідувачів. Крім того, сучасні тенденції демонструють поєднання топіарних форм із природними ландшафтами, архітектурними елементами та інтерактивними просторами.

РОЗДІЛ 3

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ СТВОРЕННЯ ДИТЯЧИХ ПАРКІВ

3.1. Дитячі парки Європи “Сучасні тенденції зарубіжного досвіду”

В дитячі парки та зони інвестують 1–2% міських бюджетів, створюючи 1000+ нових зон щорічно. Європа акцентує зонування: 40% активні зони, 30% спокійні, 20% сенсорні, 10% спортивні, з нормами безпеки EN 1176 (падіння <3 м, м'яке покриття). Їх бюджет залежав від матеріалів, вони коливалися від 50 до 200 євро за м²; ROI - означає Return on Investment - окупність інвестицій у створення дитячих парків та рекреаційних зон. через туризм та здоров'я - 3-5 років. Інтеграція мистецтва: скульптури, мурали від локальних художників, як у *"Playgrounds of the Future"* (табл. 3.1).

Таблиця. 3.1

Зарубіжний досвід парків Європи

Країна	Приклад парку	Ключові особливості
Німеччина	Europa-Park (Руст)	Тематичні зони з AR, аквапарк, освітні шоу; 100+ атракціонів для дітей 2–14 років.
Нідерланди	NEMO Science Museum Playground (Амстердам)	Інтерактивні наукові майданчики з водою, повітрям; фокус на STEM
Данія	Faelledparken (Копенгаген)	Натуральні пагорби, мотузкові курси; інклюзивний дизайн для 5000 м ² .
Італія	Gardaland (Верона)	Фентезі-тематика, VR-атракціони, зоозона; сімейний формат
Франція	Jardin d'Acclimatation (Париж)	Історичний парк з модернізацією: ферма, поні, сенсорні сади.

Forfatterhuset Kindergarten (Дитячий садок «Дім письменника») - це інноваційний освітній заклад у Копенгагені (Данія), спроектований архітектурною студією COBE та відкритий у липні 2014 року після перемоги в конкурсі 2012 року. Проєкт був реалізований у гуманістичній історичній частині району Нєрребро, де переважають будинки для літніх людей, із метою поєднати покоління - зробити так, щоб місце, яке колись було «остання станцією» для літніх, стало початком життя для дітей [57]. Зовні сад виглядає як поселення з п'яти маленьких будиночків від 1 до 3 поверхів, що з'єднані в єдине ціле. Це створює для дітей відчуття безпечної, компактного селища, а не великої інституції. Зовнішнє сприйняття: «Дерев'яне село», розкидане на терасі, наче «рослини в горщиках», з invites квітниками та майданчиками серед будинків. Внутрішня організація: Всередині проєкт є інтуїтивно зрозумілим і ефективним (таблиця. 3.1). Усі поверхи поєднані через центральне простір, де є візуальний та фізичний зв'язок між кімнатами груп, ігровими залами та виходом назовні. Фасадна система є ключовим елементом інтеграції саду в історичне середовище (рис. 3.1).

Рис. 3.1. Forfatterhuset [57]

Вертикальні цегляні ламелі: Замість традиційних горизонтальних цеглин фасад виконаний з вертикальних цегляних смуг (ламелей). Ця техніка створює сучасну інтерпретацію червоноцегляних будинків району, підкреслюючи зв'язок з

історією, але водночас додаючи нового естетичного коду [57].

Багатофункціональна оболонка: Ця ж цегляна стрічка виконує роль огорожі майданчика, перил для дахових терас, захисту від перегріву (сонцезахисних жалюзі) перед вікнами та зовнішньої оболонки будівлі.

Нюансування матеріалу: Різні відтінки червоного/помаранчевого в цеглі створені в результаті співпраці з Ceraton і забезпечують глибоку фактуру фасаду. Вночі будівля набуває «прозорого» вигляду - цегляні смуги пропускають світло з вікон, створюючи м'яке світіння.

Сад інтегрує природу на всіх рівнях, що особливо актуально для дитячого середовища: Зелені дахи та сади на дахах: Кожен з п'яти будиночків має зелений дах з терасами, які доступні дітям. Це створює додаткові ігрові площі, які поєднують природу з архітектурою (табл 3.1).

Розподіл простору: Зелені ділянки поділені на менші, інтимні зони: садки, активні ігрові зони, дахові тераси та тихі ніші для відпочинку. Такий підхід дозволяє дітям обирати різні режими активності.

Єдність будівлі та саду: Проєкт створений як «тривимірне село», де межі між будівлею та садом розмиті - сад стає продовженням будівлі, а будівля - частиною саду. Проєкт отримав міжнародне визнання, зокрема був включений до фіналу *Mies van der Rohe Award* 2015. Було створено «світ для дітей», де простір сприяє навчанню, творчості та розвитку. Враховано безпеку: внутрішня планування не має темних кутів, що дозволяє легко стежити за дітьми [57]. Гнучкість: простори функціональні та гнучкі в повсякденному житті, дозволяючи адаптуватися до різних активностей.

Forfatterhuset - це приклад того, як сучасна архітектура може поважати історичне середовище, створюючи при цьому радикально нове, дитяче середовище, де будівля та природа стають єдиним організмом для розвитку дітей. Розташований посеред природи біля лісу Грібсков, і водночас є частиною активної місцевої громади в Ньодебо. З'їзд з дороги Ньодебовеї у найпівнічнішій частині міста відкриває фантастичний вид на озеро Есрум із заповідними луками на передньому плані та парком замку Фреденсборг на задньому плані. [55].

Рис. 3.2. Seniorbofællesskabet Egebakken [55]

Рис. 3.3. Seniorbofællesskabet Egebakken [55]

Громадський будинок є центральним місцем соціального життя в Егебаккені [55]. Спільнота базується на принципах індивідуальної свободи, взаємоповаги та активної участі у житті громади (таблиця. 3.1). Вона організована як асоціація, члени якої спільно утримують громадські простори та мають можливість брати участь у різноманітних заходах відповідно до власних інтересів [55].

Житло в «Егебаккен» перебуває у власності мешканців, що забезпечує незалежність та гнучкість у питаннях користування житлом і фінансування. Така модель сприяє формуванню відповідального ставлення до спільного простору та розвитку добросусідських відносин [55].

Основною ідеєю проєкту є поєднання особистої свободи з активним громадським життям (табл. 3.2). Кожен мешканець має можливість долучатися до спільних заходів, організовувати власні події або брати участь у вже існуючих ініціативах

Значна увага приділяється створенню комфортного середовища для дітей. На території організовуються ігрові майданчики, зони для творчості та пізнавальної діяльності, а також безпечні простори для активного відпочинку [55].

Важливою особливістю проєкту є міжпоколіннева взаємодія. Спільні заходи сприяють спілкуванню дітей і дорослих, передачі досвіду та формуванню дружньої

атмосфери. Для дітей створюються умови для участі у святкових подіях, спортивних іграх, екологічних акціях та творчих заняттях, що сприяє їхньому соціальному розвитку та інтеграції в громаду [55].

Проект вирізняється гармонійною інтеграцією з природним середовищем. На в'їзді з дороги Nødebovej відкривається панорамний вид на озеро Esrum Sø, природні луки та паркові ландшафти. Територія оточена зеленими насадженнями та межує з лісом Грібсков, що створює сприятливі умови для прогулянок, активного відпочинку, дитячих ігор та екологічного виховання [55].

Особлива увага приділяється принципам універсального дизайну. Простір спроектований таким чином, щоб бути зручним і доступним для людей різного віку. Безбар'єрні маршрути, безпечні покриття, місця для відпочинку та ігрові елементи забезпечують комфортне перебування як дітей, так і дорослих, сприяючи формуванню інклюзивного середовища [55].

Fælledparken - це найбільший і найпопулярніший міський парк у Копенгагені (Данія), розташований у районі Østerbro. Парк займає площу 58–59,4 га і щороку його відвідує понад 11 мільйонів осіб, що робить його головним «активним парком» столичної області (табл. 3.1).

Рис. 3.4. Fælledparken [54]

Створення: Парк закладено у 1906–1914 роках за проектом ландшафтного архітектора Едварда Глеселя (Edvard Glæsel) у співпраці з інженером Ове Крусе

Нобелем [54]. Назва походить від данського слова fælled (загальні землі). Парк стрікався на місці колишніх громадських пастбищ Nørrefælled, Østerfælled та Blegdamsfælled. З перших днів існування парком було задуманий як місце для фізичної активності, спорту, зустрічей та свят - ідея «парку для народу». Парк охороняється як пам'ятка з 1963 року (табл. 3.1).

Архітектурні особливості та рекреаційні зони [54]. Сучасний Fælledparken - це результат масштабної модернізації 2009-2012 років, фінансованої A.P. Møller Fonden (152 млн датських крон). Проєкт реалізували архітектори Nordarch та GNB Landskabsarkitekter:

Таблиця 3.2

Елементи європейських дитячих парків/скверів

Парк/сквер	Особливості
Спортивна зона (4 500 м ²)	Найбільший скейт-парк у Північній Європі з чотирма різними зонами (боули, ріпси, стрит). Відкрито у 2011 році, доступний для скейтборду, BMX та ролерів
Транспортний майданчик	Унікальний «містечко в мініатюрі» з доріжками, світлофорами та пішоходами, де діти вчать руху в транспортному потоці
Спортивні поля	Нові штучні газони для футболу та інших ігрових дисциплін; виступає домашнім полем для клубу Boldklubben Heimdal з 1919 року
Парк для собак	Спеціальна зона, де тварини можуть вільно бігати без повідка
Танцювальна сцена	200 м ² сцена для танців біля вул. Vibenshus Runddel
Баштова ігрова площа	Комплекс навколо знаменитих веж парку, що символізують Копенгаген

Проєкт Mario Cucinella Architects, виграв архітектурний конкурс - це назва архітектурного бюро Mario Cucinella Architects, заснованого італійським архітектором Mario Cucinella. Саме ця компанія розробила проєкт дитячого садка в

Гуасталлі (Італія), що відбувся у лютому 2014 року за проєктування та будівництво нової школи в окрузі (Реджо-Емілія, Італія) (табл. 3.2). Нова будівля замінить дві існуючі школи, пошкоджені землетрусом, який захопив територію у травні 2012 року, і вмістить до 120 хлопчиків і дівчаток віком від 0 до 3 років.

Рис. 3.5. Дитячий сад у Густалі [53]

Рис. 3.6. Дитячий садок [53]

Висока ізоляція, оптимальне розподілення прозорих поверхонь, використання сучасних систем збору дощової води та встановлення фотогальванічної системи на дах дозволять будівлі мінімізувати використання механічного обладнання для задоволення енергетичних потреб школи (табл. 3.1). Тож діти прагнуть відкривати місця, які є складними і водночас знайомими, де вони можуть розвивати здібності завдяки особливим особливостям кожного з них [53].

Навіть зони переходу між класами та лабораторіями спроектовані так, щоб перебувати в них було цікаво й приємно: вздовж маршруту розташовані просторі майданчики для ігор та спілкування, ніші, де можна зупинитися, а також прозорі елементи, з-за яких можна спостерігати за тим, чим займаються інші діти [53].

В основі дитячого садка лежить створення безпечного, ігрового та надихаючого середовища, в якому діти можуть рости. Відправною точкою для

дитячого садка «Фредеріксвей» стало створення будівлі, спроектованої з урахуванням дитячого зросту (табл. 3.2). Дизайн базується на концепції, яку діти дуже люблять: ігровий будиночок. Як низка маленьких будиночків усередині великого будинку, інтер'єр дитячого садка складається з кількох невеликих і різноманітних світів, що відрізняються за розмірами та призначенням. Будиночок у будиночку стає повторюваним мотивом як всередині, так і зовні. Мета полягає у створенні будівлі, зрозумілої в очах дитини, та у черпанні натхнення з простоти й чистоти дитячого малюнка. Результатом є зменшене середовище, що складається з багатьох різних “світів”, але також є місцем, де діти можуть відчувати приналежність до одного конкретного будиночка в кластері будиночків [53].

Рис. 3.7. Дитячий садок Фредеріксвея [56]

Рис. 3.8. Дитячий садок Фредеріксвея [56]

Дизайн “дитячого малюнка”: Архітектори використали образ, який діти найчастіше малюють, зображуючи будинок: проста форма з двосхилим дахом (таблиця. 3.2). Проект складається з 11 невеликих будиночків, з’єднаних між собою, що створює атмосферу затишного “дитячого містечка” замість традиційної монументальної інституційної споруди [56].

Масштабування та безпека: розбиття будівлі на менші об’єми дозволяє дітям краще орієнтуватися у просторі. Це середовище сприяє відчуттю приватності та безпеки, що важливо для 182 дітей віком від нуля до шести років (табл. 3.1).

Зимові сади: Будиночки організовані навколо двох зимових садів, які

служать центральними вузлами для спільної діяльності та забезпечують природне освітлення всередині будівлі протягом усього року [56].

Інтеграція в середовище. Проєкт був розроблений у співпраці з ландшафтними архітекторами Preben Skaarup, що дозволило гармонійно поєднати внутрішні ігрові зони з зовнішнім середовищем [56].

Гнучкість простору: кожен будиночок має різну орієнтацію, що створює різноманітні сценарії гри та навчання (табл. 3.2). Усередині будиночків розташовані як ігрові майданчики, так і зони для зберігання речей або гігієнічні приміщення, інтегровані в архітектурні елементи [56].

Інноваційний досвід: Для України цей проєкт є важливим кейсом, оскільки демонструє, як можна ефективно трансформувати велику інституційну установу (на 182 дитини) у дружній, комфортний та візуально привабливий простір, що уникає монотонності великих дитячих садків [56].

В європейських дитячих парках поширюється концепція “природної гри”: камені, дерева, вода, пісок, дернові форми, ліани, місця для “копання, лазіння, руйнування та будівництва”. Такі простори мають вільні, неформальні композиції, що заохочують самостійне дослідження, що відрізняє їх від жорстко регламентованих радянських майданчиків.

У Західній Європі дитячі парки створюють як доступні для всіх вікових груп людей (діти, літні люди та люди з обмеженими можливостями), зі спеціальними сенсорними зонами, тихими кутами, зонами для батьківського відпочинку. Парки вважають важливим елементом соціальної інфраструктури, що впливає на здоров'я, психологічний стан і згуртованість громади.

У Європі тематичні дитячі парки (парк Тіволі, Disney-тип проєктів, регіональні тематичні парки) входять у туристичні маршрути, мають високий рівень обслуговування, безпеки та відповідності міжнародним стандартам. Вони функціонують як частина більших міських або регіональних парків, а не ізольовано.

У багатьох європейських містах дитячі парки використовують інтелектуальні системи поливу, моніторингу мікро-клімату, даних про відвідування, щоб

оптимізувати догляд та використання зелених зон. Також поширюються проєкти зі “зеленими робочими місцями”, де діти та молодь залучаються до охорони парків, циклів компостування тощо.

3.2. Формування вітчизняних дитячих парків та зон

В Україні набирають обертів інклюзивні дитячі майданчики, де враховуються діти з обмеженими можливостями: спеціальне покриття, рампи, сенсорні елементи, зони для батьків (таблиця. 3.3). Такі об’єкти зазвичай проєктують разом із міськими парками культури і відпочинку, формуючи дитячі парки як окремі функціональні блоки [42]. У Європі дитячі парки і майданчики все більше базуються на принципах екологічної стійкості: використання натуральних матеріалів, дощу-приймальні поверхні, зелені дахи, дикі квіткові газони, місця для комах і птахів. Парки проєктують як локальні біо-коридори, що інтегруються в загальну зелену інфраструктуру міста. В українській практиці поширюється ідея багаторівневих парків і рекреаційних терас: ігрові майданчики на дахах, зелені балкони, вертикальні сади, інтегровані з багатоповерховою забудовою. Це дозволяє розширити дитячі простори в умовах дефіциту території в містах [43].

У паркових зонах міст та курортів активно створюють тематичні майданчики (динопарки, “природничі лабораторії”, екологічні зони з міні-розкопками, місця вільної гри з лабіринтами, “футуристичними” конструкціями). Вони використовуються також у складі парків-пам’яток садово-паркового мистецтва, перетворюючи їх на сучасні рекреаційні комплекси [44].

У нових дитячих парках і розважальних центрах все частіше використовують інтерактивні стенди, додаткову реальність (AR), екологічні експозиції та елементи “трейн-о-логоїчного дизайну”, що поєднують гру, рух і навчання. У садово-парковому господарстві відмічають необхідність інституційних новацій, створення асоціацій парків, застосування стандартів, громадських слухань та відкритих даних для проєктування парків, у тому числі дитячих (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Характеристика українських парків/скверів

Парк/Сквер	Місто	Площа	Дата створення	Матеріали	Інклюзивність	Екологічність
Наталка	Київ	25 га	2017	гумо, деревина	інклюзивний майданчик	натуральна деревина
Лазаря Глоби	Дніпро	26 га	XVIII ст.	пандуси	повна безбар'єрність	стандартний
Добропарк	Мотижин	300 га	2020	дерево	безбар'єрність	еко-концепція
Чеховський	Київ	600 м2	2024	безпечні меблі	безбар'єрність	урбаністичний
Стрийський	Львів	52 га	1879	тріска, пісок	рівні можливості.	природний урбанізм
Мрія	Слов'янськ	1.5 га	2014	контрастні кольори	безбар'єрний	еко-просвіта

Парк «Наталка» (дитячі та інклюзивні зони), м. Київ (табл. 3.3). Парк Наталка є одним із найуспішніших прикладів сучасного ландшафтного та рекреаційного проєктування в Україні. Завдяки комплексному підходу до благоустрою території він часто розглядається як зразок якісного паркобудування європейського рівня (табл. 3.4). Особлива увага під час реконструкції була приділена створенню безпечного, комфортного та функціонального середовища для дітей різного віку, а також для відвідувачів з особливими потребами [47].

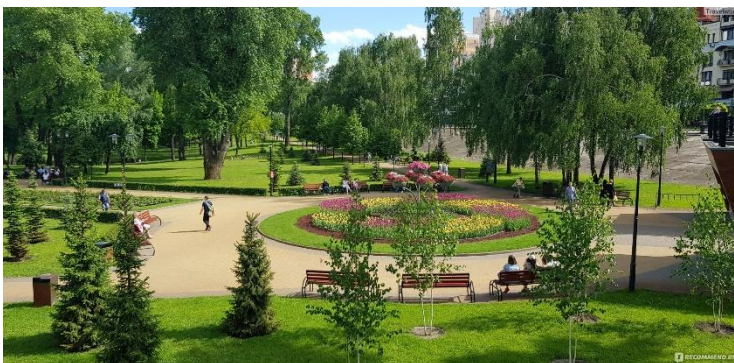

Рис. 3.9. Парк Наталка [47]

Рис. 3.10. Парк Наталка [47]

Ігрові простори на території парку організовані за принципом вікового зонування. Для дітей молодшого віку облаштовані окремі майданчики з невисокими конструкціями та безпечними елементами для розвитку моторики, тоді

як для школярів передбачені більш складні комплекси з лазалками, канатними системами та спортивними елементами. Таке розмежування дозволяє підвищити рівень безпеки та створити комфортні умови для відпочинку різних вікових груп.

Таблиця 3.4

Особливості (інклюзивність) українських дитячих парків та дитячих зон у парках/скверах

Парк/Сквер	Місто	Ключова особливість	Матеріали та покриття
Парк «Наталка»	Київ	«Золотий стандарт» – чітке зонування для малюків та старших дітей	Ударопоглинальне гумове покриття, натуральна деревина (<i>Robinia pseudocacia</i> , <i>larix decidua</i>)
Дитячий інклюзивний парк ім. Лазаря Глоби	Дніпро	Повна безбар'єрність - пандуси, інклюзивні ігрові елементи	Пандуси з правильним кутом нахилу, адаптовані ігрові конструкції
«Добропарк» (дитячий сектор)	с. Мотижин	Еко-концепція «природної гри»	Масив дерева, мінімум пластику, деревна тріска, річковий пісок
Інклюзивний сквер у Проїзді Чеховському	Київ	Ландшафтна реабілітація (біля Інституту травматології)	Безпечні меблі, спеціальні каруселі з фіксаторами, тактильні карти, шрифт Брайля
Дитячий ландшафтний простір у Стрийському парку	Львів	«Природний урбанізм» - гармонія з історичною структурою	Деревні тріски, річковий пісок (замість гумового покриття), дерев'яні фортеці та вежі
Інклюзивний дитячий парк у сквері «Мрія»	Слов'янськ	Безбар'єрне середовище на базі міського скверу	Занижена посадка гойдалок, пандуси для крісел, контрастні кольори, формованих зелені бордюри

Для покриття дитячих майданчиків використано сучасні ударопоглинальні матеріали, що значно знижують ризик травмування під час активних ігор. Більшість ігрового обладнання виготовлена з натуральної деревини, зокрема робінії звичайної (*Robinia pseudocacia*) та модрини європейської (*Larix decidua*). Використання природних матеріалів сприяє гармонійному поєднанню майданчиків

із навколишнім ландшафтом та підвищує їхню екологічну цінність (таблиця. 3.3).

Однією з найцікавіших особливостей парку є використання елементів геопластики. На території створено систему штучних пагорбів, які виконують не лише декоративну, а й функціональну роль. У схили інтегровані тунелі, скелелазні елементи, оглядові майданчики та гірки. Такий підхід забезпечує різноманітність дитячих активностей та стимулює фізичний розвиток дітей. Форми пагорбів гармонійно відтворюють природний рельєф правого берега Дніпра, що надає території особливої виразності та природності.

Дитячий інклюзивний парк ім. Лазаря Глоби - м. Дніпро. Є одним із перших в Україні масштабних громадських просторів для дітей, створених відповідно до сучасних принципів інклюзивного та безбар'єрного дизайну. Під час проєктування особлива увага була приділена створенню комфортного, безпечного та доступного середовища для всіх дітей незалежно від їхніх фізичних можливостей чи особливостей розвитку.

Основним принципом організації території стала повна доступність усіх функціональних зон. Для забезпечення безперешкодного пересування відвідувачів замість сходів облаштовано систему пандусів із нормативним кутом нахилу, широкими проходами та зручними підходами до всіх ігрових об'єктів. Покриття доріжок і майданчиків виконано з матеріалів, які забезпечують комфортний рух крісел колісних, дитячих візочків та іншого допоміжного обладнання.

Рис. 3.11. Парк імені Лазаря Глоби [48]

Рис. Парк імені Лазаря Глоби 3.12.
[48]

Ігрові комплекси спроектовані таким чином, щоб діти з різними фізичними можливостями могли брати участь у спільних іграх разом зі своїми однолітками. На території встановлено спеціалізовані гойдалки, каруселі, балансувальні конструкції та інтерактивні елементи, доступні для користувачів крісел колісних. Такий підхід сприяє соціалізації дітей, формуванню навичок взаємодії та розвитку інклюзивної культури в суспільстві.

Важливою складовою парку є використання сенсорних та розвивальних елементів. Для стимулювання тактильного, слухового та зорового сприйняття встановлено інтерактивні панелі, тактильні лабіринти, навчально-ігрові стенди та спеціальні сенсорні комплекси. Значний інтерес викликають музичні майданчики з вуличними ксилофонами, барабанами та іншими звуковими інструментами, які дозволяють дітям експериментувати зі звуками та розвивати творчі здібності [48].

«Добропарк» (дитячий сектор) - Київська область (с. Мотижсин). Парк є одним із найбільших сучасних приватних ландшафтних парків України, де особлива увага приділена поєднанню рекреації, природного середовища та дитячого дозвілля. Концепція розвитку території базується на гармонійному співіснуванні людини з природою, тому дитячі простори інтегровані в ландшафт без порушення його природної естетики (табл. 3.3).

Рис. 3.13. Парк «Добропарк» [49]

Рис. 3.14. Парк «Добропарк» [49]

Еко-концепція: Дитячий сектор парку створений у стилі «природної гри». Тут мінімум пластику - гральні майданчики, мотузкові траси та гойдалки виконані з масиву дерева [49].

Однією з ключових особливостей дитячого сектору є впровадження принципів так званої «природної гри» (Nature Play). На відміну від традиційних майданчиків із великою кількістю пластикових конструкцій, тут переважають елементи, виготовлені з натуральної деревини та інших екологічно безпечних матеріалів. Для облаштування використано дерев'яні гойдалки, балансири, канатні конструкції, лазалки та ігрові комплекси, які органічно вписуються в навколишній ландшафт. Такий підхід сприяє розвитку у дітей дбайливого ставлення до природи та формує екологічну свідомість з раннього віку (таблиця. 3.3).

Важливим елементом організації простору є використання природних форм рельєфу та відкритих зелених територій. Великі галявини дозволяють проводити активні рухливі ігри, спортивні заняття та сімейний відпочинок на свіжому повітрі. Водночас мережа звивистих доріжок створює умови для дослідження території та стимулює пізнавальну активність дітей.

Особливу привабливість дитячій зоні надають ландшафтні атракції. На території парку облаштовані зелені лабіринти з декоративних кущів, природні ігрові маршрути, мотузкові траси різного рівня складності та інтерактивні простори для пригодницьких ігор. Такі елементи сприяють розвитку координації рухів, просторового мислення та навичок орієнтування в середовищі.

Інклюзивний сквер у Проїзді Чеховському - м. Київ. Яскравий зразок сучасного підходу до формування безбар'єрного міського середовища в Україні (рис. 3.15). Реалізація проєкту відбулася в межах оновлення громадських просторів столиці із залученням фахівців та консультантів Superhumans Center, що дозволило врахувати потреби людей із різними видами порушень мобільності та створити комфортний простір для відпочинку, реабілітації й соціальної взаємодії (рис. 3.16).

Особливістю скверу є його розташування поблизу медичних закладів, зокрема Інституту травматології та ортопедії, що визначило основний напрямок функціонального наповнення території. Простір розглядається не лише як зона відпочинку, а й як елемент ландшафтної реабілітації, де природне середовище сприяє фізичному та психологічному відновленню дітей і дорослих після травм та операцій (рис. 3.15).

Рис. 3.15. Інклюзивний сквер у Проїзді Чеховському [50]

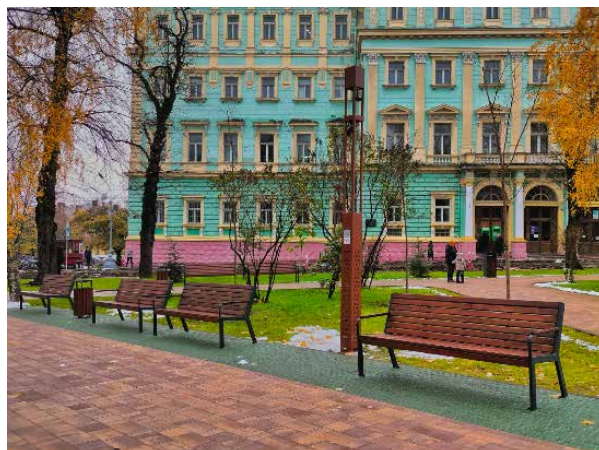

Рис. 3.16. Інклюзивний сквер у Проїзді Чеховському [50]

Під час благоустрою території було влаштовано із забезпеченням максимальної доступності. Пішохідні маршрути виконані без бар'єрів та різких перепадів висот, що дозволяє вільно пересуватися користувачам крісел колісних, людям із тимчасовими порушеннями рухливості та батькам із дитячими візочками. Покриття доріжок відзначається високою якістю та безпечністю (рис. 3.15), а всі основні функціональні зони мають зручні підходи та достатній простір для маневрування [50].

Значну увагу приділено фізичній реабілітації дітей. На території встановлено спеціалізоване спортивне обладнання та тренажери, які можуть використовуватися під час відновлювальних занять (рис. 3.15). Такі елементи дозволяють поєднувати активний відпочинок із реабілітаційними вправами, що позитивно впливає на фізичний стан користувачів [50].

Дитячий ландшафтний простір у Стрийському парку, м. Львів. Стрийський парк є одним із найвідоміших історичних парків України (рис. 3.17), та цінною пам'яткою садово-паркового мистецтва (табл. 3.3). У процесі модернізації його дитячих зон було застосовано сучасні підходи до проєктування рекреаційних просторів, які поєднують вимоги безпеки, екологічності та збереження історичного ландшафту. Реалізація проєкту здійснювалася відповідно до концепції «природного урбанізму», що передбачає максимальну інтеграцію ігрових елементів у природне середовище без порушення його композиційної цілісності.

Рис. 3.17. Стрийський парк [51]

Рис. 3.18. Стрийський парк [51]

Однією з головних особливостей оновленого дитячого простору є його гармонійне поєднання з існуючими насадженнями (таблиця. 3.3). Ігрові майданчики органічно розміщені серед вікових дерев, декоративних кущів та природних галявин, що дозволяє зберегти характерний образ парку та його історичну атмосферу (рис. 3.18). При цьому нові об'єкти не домінують у ландшафті, а навпаки - підкреслюють природну красу території та створюють комфортне середовище для відпочинку дітей і дорослих [51].

Концепція дитячих майданчиків базується на використанні природних матеріалів і мотивів, пов'язаних із історією та культурною спадщиною регіону. Значна частина ігрових комплексів виконана у вигляді дерев'яних фортець, сторожових веж, містків та інших конструкцій, що стимулюють дитячу уяву та сприяють розвитку сюжетно-рольових ігор. Такі об'єкти не лише виконують розважальну функцію, а й формують інтерес до історії та архітектурних традицій [51].

Інклюзивний дитячий парк у сквері «Мрія», м. Слов'янськ. Приклад успішної реалізації принципів безбар'єрності та інклюзивного дизайну в міському середовищі Східної України. Реконструкція території дозволила перетворити звичайний громадський простір на сучасний дитячий парк, орієнтований на потреби всіх категорій відвідувачів, зокрема дітей з інвалідністю та маломобільних груп населення [52].

Основною метою проєкту стало створення комфортного та безпечного середовища, де кожна дитина має можливість повноцінно брати участь у грі та

соціальній взаємодії незалежно від своїх фізичних можливостей. Завдяки цьому парк став важливим осередком інклюзивного дозвілля та громадської інтеграції.

Рис. 3.19. Парк «Мрія», [52]

Рис. 3.20. Дитячий парк у сквері «Мрія», [52]

Особливу увагу під час облаштування території було приділено конструктивним рішенням (табл. 3.5). Усі основні маршрути виконані без перепадів висот і бар'єрів, що забезпечує зручне пересування користувачів крісел колісних, батьків із дитячими візочками та людей із тимчасовими порушеннями мобільності (рис. 3.19). До ігрових зон передбачено плавні пандуси та широкі проходи, які відповідають сучасним вимогам доступності [52].

Ігрове обладнання адаптоване для спільного використання дітьми з різними фізичними можливостями (рис. 3.20). На майданчику встановлено спеціалізовані гойдалки із заниженим рівнем посадки, каруселі з фіксуючими елементами, інтерактивні панелі та ігрові комплекси, до яких можна під'їхати на кріслі колісному. Такі рішення дозволяють дітям брати участь у спільних активностях та сприяють формуванню інклюзивного суспільства [52].

Важливим елементом проєкту стала організація візуально комфортного середовища. Для оформлення території використано яскраві контрастні кольори, що полегшують орієнтацію дітей із порушеннями зору та допомагають швидше розпізнавати окремі функціональні зони (табл. 3.5). Кольорові акценти також підвищують естетичну привабливість простору та створюють позитивну емоційну

атмосферу [52].

Таблиця 3.5

Особливості влаштування дитячих парків України та Європи

Напрямок	Україна	Європа (західна)
Функція дитячого парку	Головно рекреаційна зона, частина міського парку або тематичний майданчик sport science.	Базовий елемент здоров'я громади, частина системи зеленої інфраструктури.
Дизайн і матеріали	Поширені металічні конструкції, поступово впроваджуються інклюзивні рішення.	Натуральні матеріали, природний, лосевий дизайн, інклюзивні покриття.
Екологічний акцент	Обмежений, є окремі проекти, але масштабна стратегія формується.	Системний підхід до екологічної стійкості, біобуферні зони, "їстівні сади"
Управління та фінансування	Переважно місцеве самоврядування, без єдиної державної стратегії.	Національні асоціації парків, grant фінансування, довгострокові програми.
Технологічні інновації	Поступове впровадження освітніх інтерактивних зон.	Широке використання IoT, моніторингу, цифрових навчальних інтерактивів.

Висновки до розділу 3:

1. Футуристичні проекти, як від 21-го.ст в Європі, використовують локальні матеріали (зернові силоси, бетон) для тематичних веж, перетворюючи промислові зони на ігрові хаби. Кольоровий парк з Ейфелевою вежею-ковзанкою та силосними вежами ілюструє інтеграцію урбаністики.

2. Для садово-паркового господарства в Україні перспективний напрямок - перехід від "додаткових майданчиків" до дитячих парків-комплексів, які: є інклюзивними, безпечними, з низьким техногенним навантаженням; використовують багаторівневі простори, вертикальне озеленення, природний дизайн; інтегровані в міські парки культури, парки-пам'ятки, туристичні маршрути; підтримуються професійною інституційною структурою (національна асоціація парків, освітні та грантові програми).

РОЗДІЛ 4

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ТОПІАРНОГО МИСТЕЦТВА В ПАРКУ ХРУЩ М. ВИШНЕВЕ

Соціальна роль парків. Парки є важливими громадськими просторами, де люди відпочивають, спілкуються та проводять дозвілля. Елементи топіарного мистецтва будуть впливати на формування соціальної атмосфери та сприятимуть розвитку культурних зв'язків між мешканцями міста. Топіарії та композиції з них можуть відображати культурні символи та традиції, що є важливими для формування культурної ідентичності міста Вишневе.

Парк «Хрущ» у місті Вишневе (рис 4.1), є відносно молодим громадським простором, який сформувався внаслідок розвитку міської рекреаційної інфраструктури та потреби мешканців у якісних зелених зонах відпочинку. Територія парку розташована в центральній частині міста та виконує важливу рекреаційну функцію для жителів навколишніх житлових кварталів. Протягом останніх років парк неодноразово ставав об'єктом громадської уваги через питання його збереження та подальшого розвитку як повноцінної зеленої зони міста. Саме завдяки активній позиції мешканців територія продовжує використовуватися як місце відпочинку (рис. 4.2).

Рис. 4.1. Місцезорозташування парку «Хрущ» м. Вишневе Київської області

Рис. 4.2. Перспектива Парку «Хрущ»

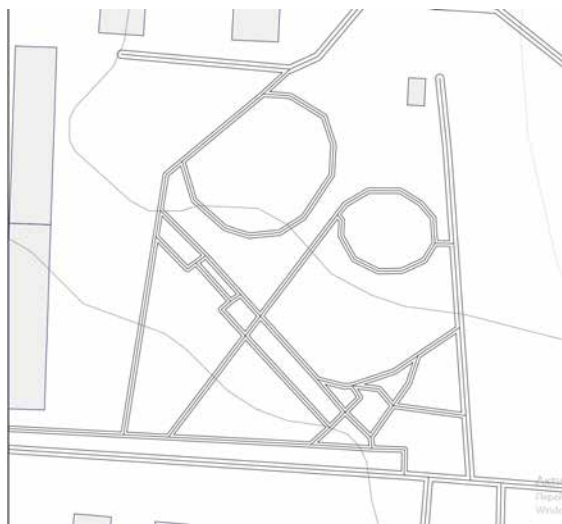

Рис. 4.3. Схема парку

Аналіз видового складу деревних насаджень парку «Хрущ» показав, що на його території представлені як листяні, так і хвойні види які формують такі типи насаджень: алеї, солітери, рядові посадки, групи та гаї (табл. 4.1). Найбільшу частку становлять дерева першої та другої величини, які забезпечують створення комфортного мікроклімату, формують просторову структуру парку та виконують важливі екологічні функції.

Топіарне елементи в парку «Хрущ» може мати позитивний вплив на громаду, сприяючи: підвищенню рівня естетичної культури, зміцненню почуття спільності, створенню привабливого іміджу міста. Варто також додати, що такі зелені насадження, позитивно впливають на екологічну складову міста.

Освітня функція: топіарне мистецтво може слугувати освітнім інструментом, демонструючи можливості ландшафтного дизайну та стимулюючи інтерес до природи.

Створення ідентичності: топіарні фігури можуть відображати місцеву культуру, історію або символіку, сприяючи формуванню унікальної ідентичності парку та міста.

Таблиця 4.1

Таксони деревних рослин у парку «Хрущ» (вільнорослі рослини)

Вид	Життєва форма	Алея	Солітер	Рядова посадка	Групи	Гай
<i>Armeniaca vulgaris</i> Lam. (Абрикоса звичайна)	Д ₂	-	+	-	+	-
<i>Prunus cerasus</i> L. (Вишня звичайна)	Д ₃	+	+	+	+	-
<i>Rhus typhina</i> (Сумах оленерогий)	Д ₃	+	-	+	+	+
<i>Juglans regia</i> L. (Горіх грецький)	Д ₁	-	+	-	-	-
<i>Betula pendula</i> Roth. (Береза повисла)	Д ₁	-	+	-	+	+
<i>Pinus nigra ssp. pallasiana</i> (Сосна кримська)	Д ₁	+	-	+	+	-
<i>Malus domestica</i> (Яблуня домашня)	Д ₂	-	+	+	-	-
<i>Tilia cordata</i> Mill. (Липа серцелиста)	Д ₁	-	+	+	+	-
<i>Thuja occidentalis</i> (Туя західна)	Д ₁	+	-	+	-	-
<i>Catalpa speciosa</i> (Катальпа прекрасна)	Д ₂	+	-	+	-	+
<i>Salix alba</i> L. (Верба біла)	Д ₁	-	+	-	-	-
<i>Picea pungens</i> Engelm. (Ялина колюча)	Д ₁	-	+	-	+	-
<i>Acer negundo</i> L. (Клен ясенелистий)	Д ₁	+	-	+	+	-
<i>Prunus avium</i> (Вишня пташина)	Д ₂	+	-	+	+	+

Рис. 4.4. Схема запропонованих функціональних зон з елементами топіарного мистецтва:

Локація 1 – вхідна зона; локація 2 – транзитно-алейна зона; локація 3 – зона активного відпочинку та масових заходів 4 – дитяча спортивна зона.

Соціальна взаємодія: Парк з топіарними фігурами стає привабливим місцем для фотографування, прогулянок та спілкування, сприяючи соціальній взаємодії між мешканцями.

Виховна функція: Догляд за топіарними фігурами вимагає терпіння, уваги та праці, що може виховувати ці якості у відвідувачів парку, особливо у дітей.

У парку Хрущ було виділено чотири зони, де було запропоновано елементи топіарного мистецтва на основі аналізу парку європейських країн (рис. 4.5).

Локація 1 – вхідна зона (рис. 4.4) 1-вузловий сад та формовані кулі, 2-формований жук, 3-лабіринт. Оскільки ця зона розташована одразу біля головного променаду (алеї), вона виступає як розподільча парадний вузол. Складна геометрія доріжок ідеально підходить для створення партеру, модульних квітників, встановлення інформаційних стендів або невеликих елементів топіарного мистецтва у вигляді куль та зелених скульптур, які будуть зустрічати відвідувачів. На вхідній частині запропоновано вузловий сад, невелика композиція з самшиту вічнозеленого та формовані кулі або зелену скульптуру у вигляді Хруща та лабіринт (рис. 4.7- 4.9).

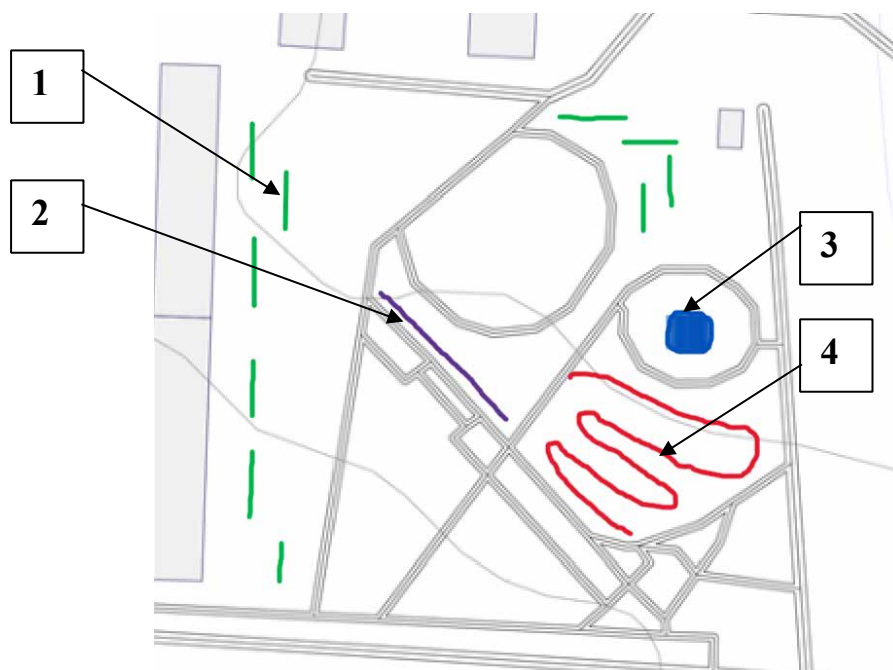

Рис. 4.5. Схема розташування запропонованих елементів топіарного мистецтва у парку “Хрущ”

Рис. 4.6. Вхідна частина парку

Рис. 4.7. Запропонована візуалізація 1, вхідної частини вузловий сад та формовані кулі

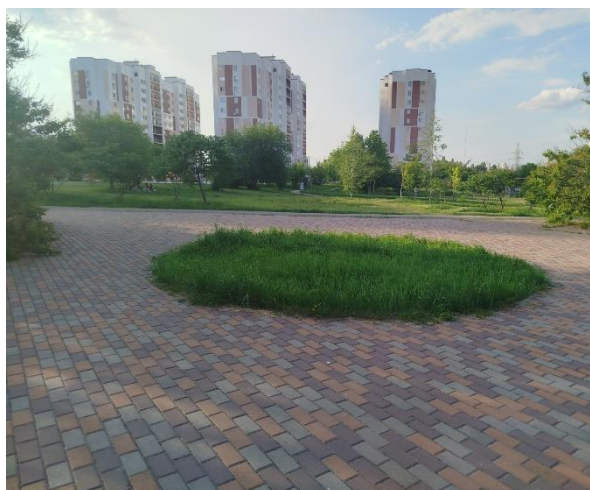

Рис. 4.8. Вхідна частина парку

Рис. 4.9. Запропонована візуалізація 2, вхідної частини у вигляді жука.

Під час проектування лабіринту в парку «Хрущ» було враховано досвід створення тематичного лабіринту «Alice's Curious Labyrinth» у Disneyland Paris, який є одним із найвідоміших ландшафтних лабіринтів Європи. Основною ідеєю, запозиченою з цього об'єкта, стало використання живих формованих насаджень як головного елемента організації простору та створення інтерактивного маршруту для відвідувачів (рис. 4.20).

Аналогічно до лабіринту «Аліса в Країні чудес», проєктована композиція в парку «Хрущ» передбачає систему звивистих проходів, сформованих за допомогою регулярної стрижки деревних рослин. Основною метою є не лише створення

декоративного об'єкта, а й залучення відвідувачів до активної взаємодії з ландшафтом через пошук маршруту та дослідження простору (рис. 4.11).

Із прикладу Disneyland було запозичено принцип створення центрального композиційного акценту, до якого ведуть усі маршрути лабіринту. У парку «Хрущ» таким акцентом пропонується зробити топіарну фігуру хруща або невеликий майданчик відпочинку з декоративною композицією. Це дозволить сформувати логічний центр об'єкта та підвищити його рекреаційну цінність.

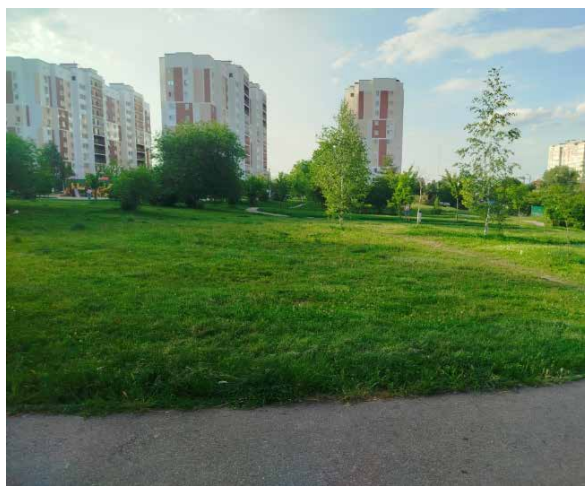

Рис. 4.10. Вхідна частина парку

Рис. 4.11. Лабіринт

Також використано принцип чергування відкритих і закритих просторів. У процесі проходження лабіринтом відвідувачі потрапляють як до вузьких коридорів (рис. 4.11), утворених живими стінами з граба, так і до невеликих розширень - своєрідних «зелених кімнат», де можуть розміщуватися лави, декоративні рослини або інформаційні стенди.

На відміну від казкової тематики лабіринту Disneyland, концепція парку «Хрущ» адаптована до природного характеру міського парку та місцевого ландшафту. Для створення живих стін запропоновано використовувати граб звичайний (*Carpinus betulus*) та липу дрібнолисту (*Tilia cordata*), які добре пристосовані до кліматичних умов Київської області, відзначаються довговічністю та добре переносять формувальну стрижку.

Локація 2 – транзитно-алейна зона, (рис. 4.4) 1- світильник парковий та лавка садово-паркова, 2- групова посадка з топіарних насаджень та топіарій у формі

спіралі , 3 - бордюри.

Перехрестя доріжок, це головна комунікаційна артерія об'єкта. Вона зв'язує вхідну групу з основними локаціями (великим і малим колами). Тут доречно передбачити транзитні лави для короткочасного відпочинку (рис. 4.4), освітлення та лінійні посадки (алеї або стрижені живоплоти), що підкреслюють напрямок руху.

Світильник парковий декоративний призначений для освітлення прогулянкових алей, рекреаційних зон, майданчиків відпочинку та інших елементів благоустрою парку. Конструкція поєднує функціональність, довговічність та класичний дизайн, що гармонійно вписується в паркове середовище (рис. 4.12).

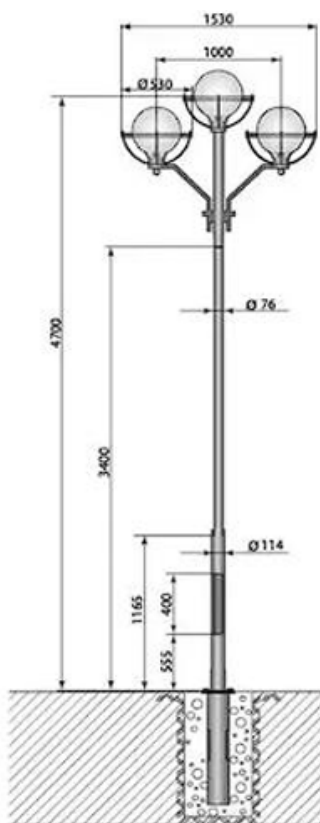

Рис. 4.12. Світильник парковий

Опора (Стовп): Виконана зі сталеві труби круглого перерізу діаметром 76 мм із нижньою частиною діаметром 114 мм. Металеві елементи захищені методом гарячого цинкування та порошкового фарбування, що забезпечує стійкість до

атмосферних впливів, корозії та механічних пошкоджень (рис. 4.12). Освітлювальна частина: Складається з трьох декоративних плафонів сферичної форми діаметром 350 мм, розташованих на металевих кронштейнах. Таке рішення забезпечує рівномірний розподіл світла навколо світильника та створює комфортні умови для перебування відвідувачів у вечірній час (рис. 4.12).

Світильник забезпечує нормативний рівень освітлення пішохідних маршрутів та зон відпочинку парку, підвищує безпеку пересування відвідувачів у темний час доби та підкреслює архітектурно-ландшафтну композицію території (рис. 4.12). Завдяки класичному декоративному оформленню конструкція може використовуватися як елемент благоустрою в рекреаційних зонах, скверах, міських парках та громадських просторах. Лавка садово-паркова (Комбінована), лавка розроблена для довговічної експлуатації та поєднує стійку металеву основу з дерев'яним сидінням та спинкою (рис 4.13). Матеріали та конструкція. Основа

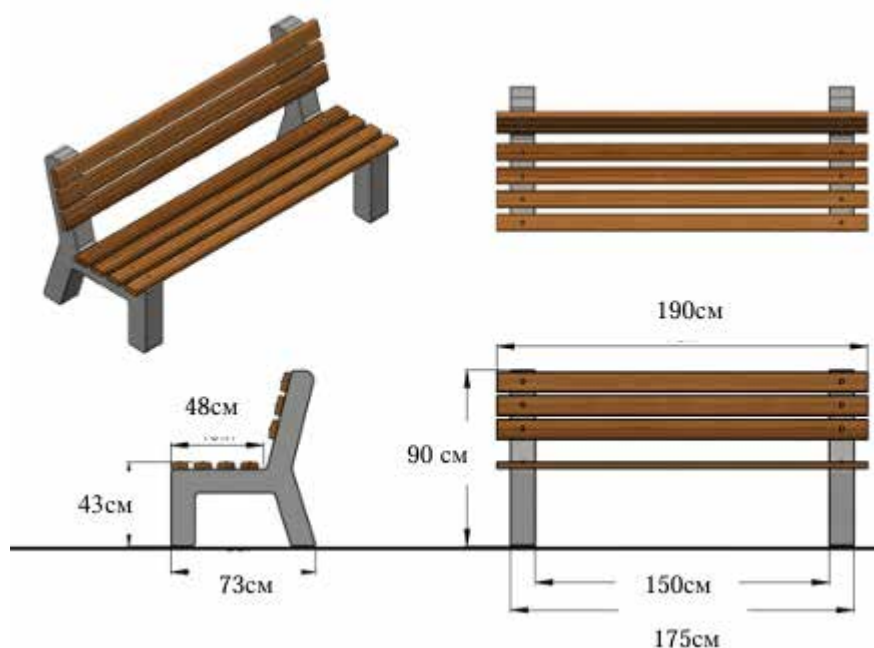

Рис. 4.13 Лавка садово-паркова

(каркас): виконана з бетонних або металевих стійок (ніжок), які забезпечують високу стійкість. Судячи з фото та контексту, часто використовується варіант із габіонною основою, що робить лавку антивандальною та надзвичайно важкою (понад 600 кг), унеможливлюючи її крадіжку. Сидіння та Спинка: виготовлені з

дерев'яних рейок або брусків. Деревина (можливо, сосна, дуб або термодерево) має бути захищена олією або лаком для експлуатації на відкритому повітрі (рис. 4.13). Кріплення: Металеві болти та гвинти, часто утоплені в деревину для запобігання травмам та вандалізму.

Запропоновано створити групову посадку з топіарних насаджень, а саме з: туї західної (*Thuja occidentalis*) формованої у вигляді циліндру та кулі на стовбурі. (рис. 4.15).

У другій частині планується сформувати топіарій у формі спіралі з туї західної (*Thuja occidentalis*), (рис. 4.17), а також створити партер на території прогулянкової зони.

Рис. 4.14. Прогулянкова зона парку

Рис. 4.15. Пропозиції щодо створення декоративного живоплоту

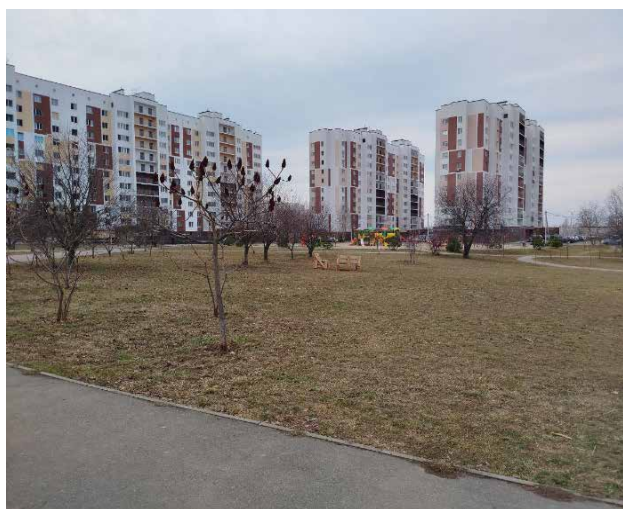

Рис. 4.16. Прогулянкова зона парку 2

Рис. 4.17. Пропозиції щодо влаштування зелених скульптур

Бордюр зі таволги японської є одним із найефективніших елементів ландшафтного оформлення парку «Хрущ», оскільки поєднує декоративність, простоту догляду та здатність чітко формувати просторову структуру території. Основним призначенням такого бордюру є візуальне розмежування функціональних зон парку, оформлення прогулянкових маршрутів, квітників та рекреаційних майданчиків (рис. 4.16).

Рис. 4.18. Алея

Рис. 4.19. Пропозиції щодо влаштування бордюру

Для створення бордюру доцільно використовувати спірею японську (*Spiraea japonica*), яка характеризується компактною формою куща, яскравим цвітінням та високою стійкістю до міських умов. Рослини висаджуються в одну або дві лінії на відстані 0,-0,5 м одна від одної залежно від сорту та бажаної густоти насадження (рис. 4.17). Перед посадкою здійснюється підготовка ґрунту, яка включає очищення ділянки від бур'янів, розпушування та внесення органічних добрив.

Після висаджування рослин проводиться мульчування пристовбурної смуги корою або декоративною тріскою для збереження вологи та запобігання росту бур'янів. У перші роки розвитку насадження потребують регулярного поливу та санітарного догляду.

Формування бордюру здійснюється шляхом періодичної обрізки пагонів. Завдяки цьому кущі набувають компактної та рівномірної форми, утворюючи суцільну декоративну смугу висотою 0,4-0,8 м. Стрижка проводиться навесні після

завершення зимового періоду та за необхідності впродовж вегетаційного сезону для підтримання охайного вигляду композиції.

У парку «Хрущ» бордюри зі *Spiraea japonica* можуть використовуватися вздовж головних алей, навколо дитячих майданчиків, біля зон відпочинку та в композиціях із топіарними формами. Під час цвітіння рослини створюють яскравий кольоровий акцент, а в осінній період листя набуває декоративного жовтого, помаранчевого або червонуватого забарвлення, що додатково підвищує естетичну цінність паркової території.

Рис. 4.20. Місце проєктування бордюра

Рис. 4.21. Запропонований бордюр

Використання бордюрів зі спіреї дозволяє не лише покращити декоративний вигляд парку, а й організувати простір, підкреслити напрямки руху відвідувачів та створити гармонійне поєднання між елементами благоустрою, топіарними композиціями та зеленими насадженнями. Завдяки невибагливості до умов вирощування та високій декоративності спірея є однією з найбільш перспективних рослин для використання в озелененні парку «Хрущ» у місті Вишневе.

Перспективним напрямом розвитку парку «Хрущ» є створення тематичної топіарної алеї (рис. 4.19), інтерактивних зелених композицій для дітей та сезонних декоративних інсталяцій. Реалізацію таких проєктів доцільно здійснювати поетапно, починаючи з пілотних ділянок. Для оцінки ефективності впровадження рекомендується проводити моніторинг стану рослин, рівня відвідуваності парку та

екологічних показників території із застосуванням сучасних цифрових технологій збору даних.

Локація 3 – зона активного відпочинку та масових заходів (рис. 4.4), зелена альтанка. Велика площа цього кола робить його композиційним центром усього об'єкта. Тут найкраще проектувати простір для великого скупчення людей: відкритий газон для пікніків, центральний фонтан, амфітеатр, сцену для проведення заходів або великий виставковий розарій.

Парк «Хрущ» у місті Вишневе є одним із найбільш популярних місць відпочинку мешканців громади. Історія створення парку пов'язана з розвитком міста та потребою у формуванні сучасного громадського простору для відпочинку населення. Парк було облаштовано як багатофункціональну рекреаційну територію, що поєднує зони відпочинку, дитячі майданчики, прогулянкові алеї та озеленені ділянки. З роками він став одним із символів міста та місцем проведення різноманітних громадських, культурних і святкових заходів.

Соціальна роль топіарного мистецтва полягає у створенні комфортного та естетично привабливого середовища для спілкування й відпочинку населення. Такі композиції можуть використовуватися як тематичні фотозони, об'єкти екологічного виховання дітей та елементи навігації на території парку. Вони сприятимуть проведенню культурно-масових заходів, фестивалів та міських свят.

Важливим аспектом є також екологічне значення топіарних насаджень. Рослини, які використовуються для створення зелених скульптур, виконують функції очищення повітря від пилу та шкідливих речовин, покращують мікроклімат території, знижують рівень шумового навантаження та підвищують біорізноманіття міського середовища. Для створення топіарних композицій доцільно використовувати види, що добре адаптовані до кліматичних умов Київської області, зокрема *Buxus sempervirens*, *Taxus baccata*, *Ligustrum vulgare* та *Thuja occidentalis*.

Елементи топіарного мистецтва нерозривно пов'язані з використанням рослин, що впливають на екологічну ситуацію в місті. Застосування елементів топіарного мистецтва в парку «Хрущ» є важливим для розвитку екологічно

стійкого ландшафтного дизайну. Парк «Хрущ» є важливим соціально-культурним об'єктом для мешканців Вишневого. Він виконує функції: є місцем для відпочинку та рекреації; простір для проведення культурних заходів та свят; символ міської ідентичності та гордості. Топіарні композиції в парку «Хрущ» не лише прикрашають його, а й внесуть певне соціально-культурне навантаження, відображаючи історію, традиції та цінності місцевої громади.

Одним із перспективних елементів благоустрою парку «Хрущ» є створення декоративної альтанки, (рис. 4.22). Інтегрованої в систему озеленення за допомогою ліщини звичайної (*Corylus avellana*). Така споруда поєднуватиме архітектурні та природні елементи, створюючи комфортний простір для відпочинку відвідувачів у будь-яку пору року.

Рис. 4.22. Тиха зона відпочинку

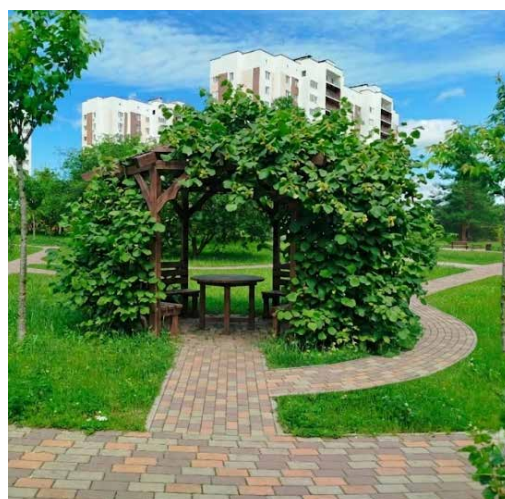

Рис. 4.23. Проектне рішення “Зелена альтанка”

Конструктивно альтанка може бути виконана з деревини або металу та мати відкриту форму з декоративними опорами і решітчастими елементами. Навколо споруди висаджуються кущі ліщини, які з часом формують густу зелену кулісу. Завдяки щільному листяному покриву рослини створюють природне затінення, захищають від прямих сонячних променів та частково знижують вплив вітру.

Ліщина є однією з найбільш придатних рослин для умов парку «Хрущ». Вона добре адаптується до кліматичних умов Київської області, характеризується високою морозостійкістю, невибагливістю до ґрунтових умов та здатністю швидко

відновлюватися після формувальної обрізки. Крім того, рослина має високу декоративну цінність протягом усього року. Навесні ліщина прикрашається довгими сережками, влітку формує густу крону насиченого зеленого кольору, а восени листя набуває жовто-золотистого забарвлення (рис. 4.23).

Важливою перевагою використання ліщини є її екологічна цінність. Рослина створює сприятливі умови для дрібних птахів та комах-запилювачів, підвищує біорізноманіття території та сприяє формуванню стійкої паркової екосистеми. Плоди ліщини також можуть слугувати додатковим кормовим ресурсом для представників міської фауни.

Розміщення такої бесідки доцільне в тихій рекреаційній зоні парку, поблизу прогулянкових маршрутів або поруч із лабіринтом із граба та липи. Це дозволить створити затишний куточок для відпочинку, читання, спілкування або проведення невеликих культурних заходів. Завдяки природному озелененню бесідка органічно впишеться в загальну композицію парку та підкреслить його екологічну спрямованість.

Локація 4 – дитяча спортивна зона (рис. 4.4). Розташована в червоному секторі парку «Хрущ» і являє собою функціонально сформований простір, призначений для активного відпочинку населення та проведення різноманітних громадських заходів. Територія характеризується зручним розташуванням відносно основних паркових маршрутів та має достатню площу для розміщення об'єктів спортивного, дитячого або культурно-масового призначення.

Існуюче планувальне рішення даної ділянки є достатньо вдалим і відповідає її функціональному призначенню, тому проєктом не передбачається суттєвих змін у структурі простору. Основна увага приділяється збереженню наявних зелених насаджень, відкритих майданчиків та підтриманню комфортних умов для відпочинку відвідувачів.

Особливістю даної локації є те, що вона вже виконує важливу рекреаційну функцію в структурі парку, тому впровадження нових елементів топіарного мистецтва тут є недоцільним. Основні проєктні пропозиції щодо використання топіарних композицій зосереджені в інших частинах парку, де вони можуть стати

композиційними акцентами та сприяти покращенню просторової організації території.

Таким чином, для локації 3 обрано принцип мінімального втручання, який передбачає збереження існуючого функціонального призначення території, підтримання належного рівня благоустрою та озеленення без істотних змін її планувальної структури. Це дозволяє зберегти сформований характер простору та забезпечити комфортні умови для активного відпочинку мешканців міста Вишневе.

Висновки до розділу 4

1. Проведений аналіз показав, що парк «Хрущ» у місті Вишневе має значний потенціал для впровадження елементів топіарного мистецтва як складової сучасного ландшафтного дизайну. Завдяки своєму розташуванню, рекреаційному значенню та ролі громадського простору парк є перспективним об'єктом для створення декоративних рослинних композицій, які підвищуватимуть його естетичну та функціональну цінність.

2. У результаті дослідження визначено основні напрями використання елементів топіарного мистецтва на території парку, зокрема створення формованих бордюрів зі спіреї, живоплотів із граба та липи, тематичних топіарних композицій, зелених скульптур і декоративних рекреаційних зон. Запропоновані рішення сприятимуть покращенню просторової організації території, підкресленню її композиційної структури та створенню виразного ландшафтного образу.

3. Обґрунтовано доцільність створення лабіринту з граба звичайного (*Carpinus betulus*) та липи дрібнолистої (*Tilia cordata*), концепція якого частково базується на композиційних принципах лабіринту «Alice's Curious Labyrinth» у Disneyland Paris. Використання інтерактивних елементів дозволить підвищити рекреаційну привабливість парку та урізноманітнити форми відпочинку для відвідувачів різного віку.

4. Встановлено, що використання архітектурних елементів, зокрема бесідки, озелененої ліщиною звичайною (*Corylus avellana*), сприятиме створенню

комфортних зон відпочинку та покращенню мікроклімату території. Поєднання рослинних композицій із малими архітектурними формами забезпечить гармонійне поєднання природних та штучних елементів паркового середовища.

5. Для реалізації проєктних рішень рекомендовано застосовувати поетапний підхід через створення пілотних зон, що дозволить оцінити ефективність використання окремих видів рослин, особливості їх утримання та реакцію відвідувачів. Додатково запропоновано формування зелених коридорів та використання сучасних систем моніторингу для контролю стану насаджень і забезпечення їх довготривалої декоративності.

6. Реалізація запропонованих заходів сприятиме підвищенню естетичної виразності парку «Хрущ», покращенню екологічного стану території, розвитку рекреаційної інфраструктури та формуванню позитивного іміджу міста Вишневе. Впровадження елементів топіарного мистецтва дозволить створити сучасний, функціональний та екологічно збалансований громадський простір, що відповідатиме сучасним тенденціям розвитку садово-паркового господарства.

ВИСНОВКИ

1. У результаті виконання кваліфікаційної, бакалаврської роботи досліджено теоретичні, історичні та практичні аспекти використання елементів топіарного мистецтва в сучасному ландшафтному дизайні та визначено перспективи їх застосування на території парку «Хрущ» у місті Вишневе.

2. Встановлено, що топіарне мистецтво є одним із найдавніших напрямів декоративного садово-паркового мистецтва, який пройшов тривалий шлях розвитку від регулярних садів Стародавнього Риму до сучасних ландшафтних композицій. Сьогодні топіарні форми широко використовуються у парках, скверах, ботанічних садах та рекреаційних просторах різних країн світу, виконуючи декоративну, композиційну, екологічну та рекреаційну функції.

3. На основі аналізу наукової літератури та сучасних практик визначено основні види елементів топіарного мистецтва, серед яких живоплоти, бордюри, боскети, партери, лабіринти, формовані живі стіни, зелені скульптури та каркасні топіарні форми. Встановлено, що їх використання сприяє організації простору, підвищенню декоративності територій та формуванню унікального художнього образу ландшафтних об'єктів.

4. Проведений аналіз європейського досвіду застосування топіарного мистецтва на прикладі провідних парків і садів Польщі, Франції, Бельгії, Австрії, Швеції та Великої Британії показав, що успішне використання топіарних композицій ґрунтується на комплексному підході до проєктування, правильному підборі рослинного матеріалу та систематичному догляді за насадженнями. Виявлено, що найбільш поширеними рослинами для створення топіарних форм є самшит вічнозелений, тис ягідний, граб звичайний, липа дрібнолиста, які добре переносять формувальну обрізку.

5. На основі аналізу дитячих та інклюзивних парків України та країн Західної Європи встановлено, що сучасні тенденції розвитку паркових територій орієнтовані на створення безбар'єрного середовища, використання природних

матеріалів, інтеграцію екологічних рішень та забезпечення комфортного простору для всіх категорій населення. Аналіз українських об'єктів підтвердив активне впровадження інноваційних підходів до благоустрою та озеленення парків

6. Встановлено що парк «Хрущ» у місті Вишневе є важливим рекреаційним та соціально-культурним об'єктом міської громади, який має значний потенціал для подальшого розвитку.

На основі проведеного аналізу розроблено пропозиції щодо використання елементів топіарного мистецтва на чотирьох локаціях парку. Запропоновано створення формованих бордюрів зі *Spiraea japonica*, лабіринту з *Carpinus betulus*, тематичних топіарних композицій, декоративних живоплотів та рекреаційних зон із малими архітектурними формами. Особливу увагу приділено розробці концепції лабіринту, створеного за мотивами відомих європейських паркових об'єктів, зокрема лабіринту «Alice's Curious Labyrinth» у Disneyland Paris. Запропоновані рішення адаптовані до природно-кліматичних умов Київської області та функціональних особливостей парку «Хрущ».

Впровадження елементів топіарного мистецтва сприятиме покращенню естетичного вигляду території, підвищенню її туристичної та рекреаційної привабливості, розвитку екологічної культури населення та формуванню позитивного іміджу міста Вишневе. Обґрунтовано доцільність створення пілотних зон озеленення та використання сучасних засобів моніторингу для забезпечення ефективного догляду за рослинними композиціями.

Запроєктовані елементи топіарного мистецтва в парку «Хрущ» можуть бути використані під час подальшого проєктування, реконструкції й розвитку об'єктів озеленення України. Запропоновані рішення сприятимуть створенню сучасного, екологічно збалансованого, функціонального та естетично привабливого громадського простору, що відповідатиме актуальним тенденціям розвитку ландшафтно-архітектури та потребам місцевої громади.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Aesthetics and Practice of Topiary Art // International Society for Horticultural Science: веб-сайт. URL: https://www.actahort.org/books/643/643_9.htm (дата звернення: 25.03.2025).
2. Changing the Qualities of Urban Space by Means of Landscape Architecture // ResearchGate: веб-сайт. URL: <https://www.researchgate.net/publication/263592186> (дата звернення: 25.03.2025).
3. Topiary // RHS Gardening: веб-сайт. URL: <https://www.rhs.org.uk/advice/profile?PID=275> (дата звернення: 25.03.2025).
4. Al-Gitani M. Y. Flowers and ornamental plants and landscape design. Egypt, Alexandria : House of Egyptian Universities, 1982. 312 p.
5. Аль-Мусаві М. Географічні стандарти для зелених насаджень. Саудівська Аравія : Саудівське географічне товариство, 2010. 184 с.
6. Arte topiaria: tecnica e vivai // Giardini: веб-сайт. URL: <https://www.giardini.biz> (дата звернення: 25.03.2025).
7. Аль-Саваф М. Д. Парки та природоохоронні і міські потреби. Мосул Мосульський університет, 1992. 240 с.
8. Топіарне мистецтво фігури з квітів і рослин // Як Кошачок: веб-сайт. URL: <https://yak.koshachek.com> (дата звернення: 25.03.25).
9. Архітектори А. О. Апциклк Парк (Horsetopia) // АО Architect. 2019. URL: <https://aoarchitect.us/projects/horsetopia/> (дата звернення: 25.03.2025).
10. Айєгі А., Уджанг Н. Вплив фізичних особливостей на прив'язаність користувача до парку Центр міста Куала-Лумпур (KLCC), Малайзія // Географія - Малайзійський журнал суспільства та космосу. 2017. Т. 10, № 3. С. 32–41.

- 11.Бартолом'ю Х. Обстеження землекористування // Майр Г. М., Кон К. Ф. Читання з міської географії : зб. наук. пр. Чикаго // Чикаго Унів Прес, 1975.С. 42–56.
- 12.Бек Т. Принципи екологічного ландшафтного дизайну. // Вашингтон // Айленд Прес, 2013. 296 с.
- 13.Стале озеленення парків як підхід до розвитку забудованого середовища // огляд та застосування // Наука про навколишнє середовище та сталий розвиток: веб-сайт. URL: <https://www.sciencedirect.com> (дата звернення: 25.03.2025).
- 14.Тематичні сади Хортулус // незвичайне місце в Польщі // Польща Сьогодні: веб-сайт. URL: <https://polskasogodnia.pl> (дата звернення: 25.03.2025).
- 15.Hortulus Spectabilis Gardens Dobrzyca // Hortulus. URL: <https://www.hortulus.com.pl> (дата звернення: 25.03.2025).
- 16.Топіарний сад Буксусбемден (Topiary garden Buxusbeemden) // Галерея садів світу. URL: <https://www.buxusbeemden.be> (дата звернення: 25.03.2025).
- 17.Сади Маркессак у Франції: опис, фото, що подивитися // Поради туристам: веб-сайт. URL: <https://travel-guide.com.ua> (дата звернення: 25.03.2025).
- 18.Вілла Роксолани на березі Ла-Маншу: історія парку сади Етрета, фото // Ландшафтна архітектура: веб-сайт. URL: <https://etretatgarden.fr> (дата звернення: 25.03.2025).
- 19.Сад космічних роздумів (Garden of Cosmic Speculation) // Великі сади світу: веб-сайт. URL: <https://www.charlesjencks.com> (дата звернення: 25.03.2025).
- 20.Палацовий парк Софієро (Sofiero Palace and Gardens) // Шведська спадщина: веб-сайт. URL: <https://sofiero.se> (дата звернення: 25.03.2025).
- 21.Пратер // Вікіпедія: вільна енциклопедія: веб-сайт. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Пратер> (дата звернення: 25.03.2025).
- 22.Top 10 Amazing Tourist Places in Noida | Hangout Places in Noida // India Travel Guide: веб-сайт. URL: <https://www.tourmyindia.com> (дата звернення: 25.03.2025).

- 23.Туя в дизайні саду: живоплоти, композиції та незвичайні рішення // Сім'я: веб-сайт. URL: <https://simya.com.ua> (дата звернення: 25.03.25).
- 24.Yew pyramid in topiary design // Garden Products: веб-сайт. URL: <https://www.topiarygarden.co.uk> (дата звернення: 25.03.2025).
- 25.10 Spectacular Topiary Designs | One day I shall try this. // Collegiate Gardening: веб-сайт. URL: <https://www.pinterest.com> (дата звернення: 25.03.2025).
- 26.How to trim decorative shrubs by giving them special shapes // Practical ideas // My desired home: веб-сайт. URL: <https://mydesiredhome.com> (дата звернення: 25.03.2025).
- 27.Пін на дошці «backyard» // Pinterest: веб-сайт. URL: <https://www.pinterest.com> (дата звернення: 25.03.2025).
- 28.Пін на дошці «garden inspirations» // Pinterest: веб-сайт. URL: <https://www.pinterest.com> (дата звернення: 25.03.2025).
- 29.Пін на дошці «Garden» // Pinterest: веб-сайт. URL: <https://www.pinterest.com> (дата звернення: 25.03.2025).
- 30.Topiary: Shape Shifters // Garden Design Magazine: веб-сайт. URL: <https://www.gardendesign.com/topiary/> (дата звернення: 25.03.2025).
- 31.Сади Дортулуса в Добжиці. Це одне з «Чудес Польщі» // National Geographic Польща: веб-сайт. URL: <https://www.national-geographic.pl> (дата звернення: 25.03.2025).
- 32.Замок Бушо // французький регулярний парк // Megaconstrucciones (Англійська версія) : веб-сайт. URL: <https://megaconstrucciones.net> (дата звернення: 25.03.2025).
- 33.Топіарне мистецтво: формоутворення в ландшафті // Садовий Світ: веб-сайт. URL: <https://sad-svet.com.ua> (дата звернення: 25.03.2025).
- 34.Топіарі // Вікіпедія: вільна енциклопедія: веб-сайт. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Топіарі> (дата звернення: 25.03.2025).
- 35.Мистецтво топіарію - зелена геометрія світу // OUTLOOK: веб-сайт. URL: <https://theoutlook.com.ua> (дата звернення: 25.03.2025).

36. Фігурна стрижка: мистецтво топіарія, підбір рослин і догляд // Огородники: веб-сайт. URL: <https://ogorodniki.com> (дата звернення: 25.03.2025).
37. Бут А. О. Перспективи топіарного мистецтва в урбанізованому середовищі // Науковий вісник НЛТУ України // зб. наук.-техн. пр. Львів // РВВ НЛТУ України, 2013. Вип. 23.9. С. 40–45.
38. Development of Topiary Art and Contemporary Urban Green Spaces // Semantic Scholar: веб-сайт. URL: <https://pdfs.semanticscholar.org/3081/76f67b1fd63abe5820f95c9c6c369fc91ee0.pdf> (дата звернення: 25.03.2025).
39. Рослини, що використовуються в топіарному мистецтві // ТМ Садовий Центр "ДаЛаС": веб-сайт. URL: <https://dalas.com.ua> (дата звернення: 25.03.2025).
40. Економічні аспекти ландшафтного будівництва в Україні // Одеський політехнічний університет. 2023. № 2.
41. Інклюзивні парки для дітей в Україні: як створити в громаді // ШОТАМ: веб-сайт. URL: <https://shotam.info> (дата звернення: 25.03.2025).
42. Коптєва Г. Л. Методичні вказівки до виконання магістерських робіт зі спеціальності "Ландшафтна архітектура". Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2021: веб-сайт. URL: http://eprints.kname.edu.ua/57628/1/2021%20печ.%2027Л_2021_%20ЛА_%20Коптєва.pdf (дата звернення: 25.03.2025).
43. Фізична реабілітація та рекреація в ландшафтних просторах // ЛДУФК ім. Івана Боберського: веб-сайт. URL: <http://sportscience.ldufk.edu.ua/index.php/trends/article/viewFile/1179/1140> (дата звернення: 25.03.2025).
44. Forfatterhuset Kindergarten // COBE Architects: веб-сайт. URL: <https://cobe.dk/project/forfatterhuset-kindergarten> (дата звернення: 25.03.2025).
45. Топіарне мистецтво живої краси // Справжні історії : інтернет-журнал: веб-сайт. URL: <https://true-stories.com.ua> (дата звернення: 25.03.2025).

- 46.Парк "Наталка" на Оболоні: 120 фото, історія та опис // Мій Київ : інформаційний портал: веб-сайт. URL: <https://my-kyiv.com> (дата звернення: 25.03.2025).
- 47.Парк Лазаря Глоби // Вікіпедія: вільна енциклопедія: веб-сайт. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Парк_Лазаря_Глоби (дата звернення: 25.03.2025).
- 48.Парк «Добропарк» у селі Мотижин біля Києва. Відгуки, ціни 2025 року // Мандрівка Україною: веб-сайт. URL: <https://travel-ukraine.com.ua> (дата звернення: 25.03.2025).
- 49.5 інклюзивних скверів і наземні переходи: у КМДА презентували проекти з безбар'єрності // Хмарочос : міський журнал: веб-сайт. URL: <https://hmarochos.kiev.ua> (дата звернення: 25.03.2025).
- 50.Вул. Стрийська // Стрийський парк // Інтерактивний Львів : Центр міської історії Центрально-Східної Європи: веб-сайт. URL: <https://lia.lvivcenter.org/uk/objects/stryiskyi-park/> (дата звернення: 25.03.2025).
- 51.Стрийський парк у Львові: історія, краса та родзинки відпочинку // Kowl.Ua : туристичний путівник: веб-сайт. URL: <https://kowl.ua> (дата звернення: 25.03.2025).
- 52.Дитячий садок у Гуасталі / Mario Cucinella Architects // ArchDaily: веб-сайт. URL: <https://www.archdaily.com/633454/nursery-school-mario-cucinella-architects> (дата звернення: 25.03.2025).
- 53.Fælledparken // Københavns Kommune : офіційний портал Копенгагена: веб-сайт. URL: <https://kk.dk> (дата звернення: 25.03.2025).
- 54.Seniorbofællesskabet Egebakken // Екологічна архітектура Данії: веб-сайт. URL: <https://egebakken.dk> (дата звернення: 25.03.2025).
- 55.Дитячий садок Фредеріксвея // COBE Architects: веб-сайт. URL: <https://cobe.dk/project/frederiksvej-kindergarten> (дата звернення: 25.03.2025).